

TRANSILVANIA.

Fóia Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu.

Acésta fóia ese câte 2 cóle pe luna si costa 3 florini val. austr., pentru cei ce nu sunt membrii asociatiunei.

Pentru strainatate 9 franci (lei noi) cu porto postei.

Abonamentulu se face numai pe câte 1 anu intregu.

Se abonédia la Comitétulu Asociatiunei in Sibiu, séu prin posta séu prin domnii colectori.

Sumariu: Proiectulu de lege asupra instructiunei elementare, primare, secundare si superióre in Romani'a. — Cestiunea tarifelor si a conventiunilor comerciali in stadiulu de astadi. — Suferintiele ostasilor in resboiu. — Monografiile cetatiloru Transilvaniei. — Academi'a romana, insciintiare. — Procesu verbale alu comitetului asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, luat in siedinti'a dela 18 Maiu n. 1886. — Scól'a superióra de fetitie din Siiu, colecte. — Bibliografia.

Proiectulu de lege asupra instructiunei elementare, primare, secundare si superióre in Romani'a.

Mare lucru a intreprinsu domnulu Dimitrie A. I. Sturdza, actualulu ministru alu cultelor si alu instructiunei publice, mai mare decâtu tóte reformele de ori-ce natura câte s'au introdusu in Romani'a in acesti cincispredece de ani din urma, afara numai de reorganizarea armatei, pe care daca aru mai putea se o védia comandantii ei repausati pâna in a. 1878 anevoia o aru mai cunósce.

Dara ce avemu se scim noi cei dincóce de munti despre reformele scóleloru din Romani'a, când aici de ani 35, adeca incepédu dela asia numitulu proiectu austriacu provisoriu de organizatiune, éra mai virtosu dela 1868 incóce instructiunea publica trece dintru o reforma in alt'a si chiaru dintru o resturnatura in ceealalta, éra stárea ei de astadi infatiosata regulatu pe facare anu prin voluminosulu Buletinu alu ministru-lui instructiunei publice dela B.-Pest'a ne dà materia fórté bogata de cugetatu, cà ce se va alege in alti 18—20 de ani, anume de scólele nóstre romanesci existente in tierile corónei Unguresci sub tutel'a bisericelorú nóstre nationali.

Acésta observatiune din urma este prea justa, adeverita si prin actele numeróse ale sínódelorú si consi-stórielorú bisericesci, cum si prin multimea informatiunilorú prea raru exagerate ale pressei periodice romanesci. Cu tóte acestea in epoc'a de fatia se póte considera cá regula generala, cà tóte popórale, mai alesu cele invecinate afla a fi in bine intielesulu lorú interesu, cá se'si càstige informatiuni càtu se póte mai exacte despre progressulu in sciintie si in cultur'a morala a vecinilorú, éra acelea popóra care se uita cu despretiu la progresele altora, se insiéla adesea in daun'a propria. Asia s'au insielatu in timpulu nostru fórté amaru fran-

cesii fatia cu germanii; asia, cá se aducemu unu exemplu si mai nou despre popóra mai mici, se pàcalira cumplitu serbii si cu ei magiarii fatia cu bulgarii, a carorú inteligentia si daca voiti, solidaritate morala o despretiura, cá si cum acelea calitati nici nu aru exista la bulgarí. Este dara unu temeiu generalu de mare valóre, cá se ne interesamu fórté de aprópe de mersulu adeveratulu progressu la locuitorii Romaniei.

Pentru noi inse mai exista si alte cause cá se urmarimu cu tóta atentiunea reformele câte se introducu, nimerite sau nu, in sfer'a instructiunei publice din Romani'a. Incepédu dela Georgie Lazaru de inainte cu 70 de ani, caruia îi urmara curendu (1819—21) Dr. Vasilie Pop, Fabianu, Costa, dupa 1830 Damaschinu Bojinca, Genilie dela Seliste si ieromonachulu mai târdiu episcopu Dionisie Romanu totu de acolo; Radu Tempeanu juniору v.-protopopu in Brasiovu; ieromonachu Veniaminu dela Blasiu la Râmnicu (1835), Dr. Eftimie Murgu, Aronu Florianu dela Rodu, Gabrielu Munteanu dela Vingard, unu altu Florianu, Petroviciu (din Brasiovu), Ioanu Maiorescu (1836), Ioanu Procopu, Fortunatu, David Almasianu, Campeanu, mai târdiu Petru Suciú teologu dela Blasiu cá profesorú la seminariulu din Buzeu, Romanu dela Pinticu si mai in acelasi timpú (1840—1843) A. T. Laurianu venitu dela Vien'a, — pâna la Simionu Barnutiú, Ioanu Popu, Stefanu Emilianu, Antinescu, acesti trei trecuti dela Brasiovu, Nichiforu totu de acolo, I. Fauru, S. Mihali, Olténu, toti trei dela Blasiu, alti multi trecuti mai incóce, cari nu se mai potú numera, mai toti acestia, unii in Moldov'a, éra altii in Munteni'a au functionatu acolo cá professori, éra dintre cei cari au mersu mai târdiu, celu puçinu un'a suta barbati ardeleni si banatieni se afla in functiune totu cá professori, unii totodata si directori, aplicati la gimnasie si licee, la internate, seminarie, vre-o doi si la universitate. Treceму pe lângá càtiva barbati cuviosi demni de tóta reverenti'a, cá Patriciu, cá Piso (auctorulu unui dictionariu), cari sbiculiati aici de tóte

furtunele, loviti in convictiunile loru religiöse sau in sentimentele loru nationali, isi cautasera alinare si repausu intre peretii tacuti ai monastirei.

Astadi nu esista numai migratiunea de professori sau candidati de professura, nici numai de medici, ingineri, inca si juristi si teologi, ci äcea migratiune s'a intinsu mai virtosu dela 1879 încöce si preste o multime de studenti, dintre cari unii mergu pe la cele doue universitati din Bucuresci si Iasi spre a'si continuá si complini studiile de specialitate, care se le asigure pânea de tóte dilele; cei mai multi inse inoporédia gimnasie, licee, scóle agronomice si comerciali, parte mare din ei luptându-cu lipsa si saracia precum au luptatu si in patri'a loru natala, éra cei cari esu la limanu, amariti in sufletele loru, nici nu mai voru se audia de patri'a loru natala care iau aplecatu la peptulu ei celu doiosu. Acei multi cari se aplica la comerciu si la agricultura pe picioru mare, sunt si mai indolenti càtra loculu nascerei loru; éra dupa ce s'au indigenatu in Romani'a, unii din ei ajung deputati si senatori; in acestu casu nici se le pomenesci cà se tragu din Ardealu sau din Ungari'a, cà nu le place, ti se pare cá si cum 'iar luá fiori. Acea instrainare se esplica, dara nu merita nici-o lauda. Familii mari cá Vacarescii, Campinenii, Dudescii trecute odinióra din Ardealu n'au urmatu asia.

Acestea emigrari potu se fia de mare folosu Romaniei; pentru noi cei de aici sunt o adeverata spoliatiune a elementului romanescu de avutia intelectuala, care nu se póte cumpani cu milióne in bani.

Si cu tóta acésta dauna ce simtimu, ne tememu tare, cà daca instructiunea publica a Romaniei in tóte ramurile sale va trece prin acestea reforme piramidali proiectate de càtra ministrulu actualu cu o superioritate de spiritu, careja se'i cauti parechi'a, migratiunea de care ne plângemu cu totu dreptulu, va lua in celu mai deaprópe viitoriu proportiuni fàra asemenare mai mari decátu se vediu ea crescèndu in acesti siepte ani din urma, in cari au inceputu se ésa tineri romani nu numai din regiunile limitrofe ale tieiei, adeca din partea meridionala si apuséna, ci si din cele mai departate, cá comitatele Marmati'a, Satmaru, Biharu, Arad. Si noi nu ne indoimu cà acelu proiectu de lege va trece prin camera in partile sale esentiali, modificatu numai in câteva puncte, care n'au se'i detraga multu din marea lui valóre.

In acestu casu consolatiunea nóstra ne va remanea in consciinti'a linistita, cà generatiunea betrana cu tóte mijlócele sale subtiri si cu tóta dependenti'a sa dela vointi'a categorica a altora, a facutu pentru instructiunea, educarea si chiaru pentru subsistenti'a tinerimeii sale in acesti 35 de ani atàta, càtu nu se facuse in trei sute de ani mai inainte, precum amu aratatu si noi la alte ocațiuni cu cifre autentice si precum se potu convinge si consola toti càti sciu care si câte au fost asiediamintele nóstre de cultura nationala pâna in a. 1849, apoi care, câte si de ce valóre sunt cele de astadi in Blasiu, in Sibiu, Brasiovu, Beiusiu, Arad, Nasaudu, Gheri'a, Caransebesiu, Bradu, scólele fostului regimentu I. graniariu romanu din Ardélu; câteva dieci de scóle primarie

si preste doue mii elementarie tóte romanesci, reuniuni de femei, si scóle de fetitie, unu mare numeru de biserice inaltiate din materialu solidu, cu spese dela câte 10 mii pâna la 30.000 fl. in loculu celoru ruinate sau facute din lemnu, ori numai gardu, remase suveniru din vécurile góneloru religiöse si nationali; atàtea fonduri din care se impartu burse la studenti, la invetiacei si la sodali de profesionisti; societati de cultura si literatura, banci de imprumuturi si economii, inca si unele expositiuni de manufacturi romanesci, tóte acestea numai din puterile proprii, din denari, cá se dicemu äsia, aduati cu disculu.

Acestea premisse, redactiunea se simte obligata a face in acestea colóne desu citatului proiectu de lege o analiza pre càtu ne permite spatiulu, atàtu de intinsa, in càtu atàtu tinerimea càtu si parintii se se póta orienta dupa ea de câte ori cadu in tentatiune de a'si trimitte pe fiil loru de aici la scólele din Romani'a.

Proiectulu de lege stà din siese parti principali subdivise unele in capete, altele in sectiuni, care dupa natur'a cestiuiloru tractate, si apoi tóte acestea in 180 articlii.

Sistem'a invetiamentului s'a regulatu in fostele principate romanesci de câteva ori in cei 50 de ani din urma, anume in Moldov'a decursese o lupta fórte apriga intre anii 1844 si 1847 in caus'a reorganizarei scóleloru. In Munteni'a se facuse o incercare sub domni'a lui Georgie Bibescu in aceeași epoca cu introducerea unei sisteme reactionarie fórte periculósa pentru natiune. Evenimentele din 1848/9 au resturnatu acelea incercari. Dupa 1849 sub reactiunea européna universalu si sub influinti'a fatala a proconsulatului rusescu instructiunea publica din Munteni'a suferise multu mai greu decátu in Moldov'a. Resboiulu orientale din 1853—5, pacea dela Paris si conventiunea puteriloru mari din Augustu 1858 relativa la Romani'a au pusu capetu aceloru calamitati, dara o reforma sistematica a instructiunei publice pe temeieri liberali si constitutionali s'a pututu introduce prin lege organica numai sub domni'a lui Alexandru Ioanu Cusa in a. 1864. Ministrulu actualu trecèndu, precum se intielege de sine, preste tóte sistemele si reformele mai vechi ale scóleloru pléca de a dreptulu dela legea din 1864 pe care o afla buna destulu pentru timpulu de inainte cu 21 de ani, observa inse cu mare dreptu, cà de atunci chiaru si popórale cele mai inaintate dupa experienti'a facuta cu scólele loru au introdusu reforme mari si unele esentiali, éra de alta parte natiunea romana a facutu in acelasi timpulu progresse atàtu de repedi si neasteptate, tinerimeã ei au alergatu si alérge la scóle in numeru atàtu de mare, in càtu nici numerulu scóleloru si localele, nici alu profesoriloru si nici fondurile prevediute prin legea citata nu mai sunt de ajunsu cà se satisfaca cerintiele natiunei si ale statului. In anii 1865, 1879 si 1883 s'au facutu unele modificari in lege, cu care inse marele scopu nici decum nu s'au ajunsu, pentrucà, dice ministrulu in espunerea sa de motive: „Cestiunile de principiu au remasu

neatinse“; éra mai la vale adaoge: „Cinci ministrii, Ioanu Stratu, Christianu Tell, Titu Maiorescu, Vasile Conta si Vasile A. Ureche au prezentatu de a rendulu fiacare corpuriloru legiuitóre proiecte de legi asupra organisarei instructiunei publice. Daca acestea proiecte alcatuite de barbati competenti nu au ajunsu a fi legi, caus'a nu a fost alta, decâtu dificultatea ce materi'a presenta in sine si tém'a de a nu face unu ce pripitu.“

Altii inse mai afla si alte cause, pentru care s'a traganatu asia multu reform'a scóleloru si ministrii respectivi desgustati s'au vediutu indemnati a'si retrage proiectele, éra unii a'si renuntia la portofoliu. Acum inse dn. ministru spune verde natiunei si legislativei: „Dintre tóte legile nóstre organice, legea instructiunei publice este singura, care de 21 de ani nu a fost mai nici-decum imbunatatita . . . starea actuala a legislatiunei privitóre la instructiunea publica este cu totul a normala. Legile si regulamentele sunt insuficiente, nepotrivite cu trebuintele nóstre, unele in contradicere flagranta cu altele, si prin urmare nerepresentându o unitate de vederi.“

Conformu acestei declaratiuni categorice facute in espunerea de motive ministrulu intra fàra crutiare in critic'a legi din 1864 descoperindu'i tóte defectele si aratândui urmarile triste pàna la periculu de a fi distrusa mai alesu disciplin'a si desfiintiate mai multe scóle. Cá se dea si mai mare importantia reformeloru radicali propuse in proiectu, ministrulu permite inca si aceste cuvente memorabili:

„Desbinatisi slabi, de abia o expressiune geografica pàna eri, cerculu nostru de actiune a crescutu cu unitatea si cu tari'a ce amu dobenditu. Regatul român devine pe fiecare di ce inaintamu, unu membru totu mai utilu si mai necessariu in societatea stateloru europene. A cèsta positiune, rezultatu alu unei munci incordate si alu multoru sacrificii, trebue inse intarita si asigurata. Ea nu póte fi numai unu evenimentu trecatoriu, lasatu la voi'a intemplantiloru, ci punctulu de plecare alu unui viitoriu temeinicu.“

„In noulu càmpu de munca ce se deschide dina-intea nóstra, scól'a jóca antaiulu si principallulu rolu, cà-ci ea este chiamata a forma generatiuni capabile de a manținé si a desvolta ceea ce amu càstigatu.“

„A sositu dara timpulu, a pune capetu unei stari de lucruri vecine anarchiei, si a face cà, ajutati de experienci'a timpului, se ajungemu a avé o lege a instructiunei publice, care se fia in armonia cu progresele realizate, cu situatiunea Regatului si cu problemele nóue de deslegatu.“

Cá se intielegemu din capulu locului, pàna unde merge ministrulu cu postulatele sale in favórea instructiunei publice generale si gratuite in totu cuprinsulu statului, scótemu acilea numai doue cifre.

Parlamentulu adeca votase successive intre anii 1882 si 1885 pentru reforme si incaperi noue, mobiliariu,

instrumente, bibliotece, museu, la universitate, la 8 licee si 22 gimnasie (acestea numai cu càte 4 clase), la scólele normale adeca pedagogice, la orfelinatu, la institutul de chemia si fisica si la institutul anatomicu sum'a de lei noi 5.940,000 adeca aprópe siese milióne sau in fiorini preste 2 milióne 400 mii.

Ministrulu dupace scóte la lumina cu totul alte lipse si neajunsuri ale instructiunei publice in tóte ramurele ei, cere dela tíera neasemenatu mai multu, adeca 19 milióne 107.892 lei noi sau franci, sau circa 8 milióne florini v. a., éra acèsta suma voiesce a o intrebuintia in partea ei cea mai mare pentru zidirea unui mare numeru de scóle medie, latinesci, reali, pedagogice, internate diferite pentru ambele sexe, largirea universitatiloru, palaturi pentru bibliotec'a statului, museu, pinacoteca, academia romana si altele specificate cu deameruntulu in alta expunere de motive relativa numai la edificie scolastice, la care va trebúi se revenimu in altu Numeru.

Chiaru si numai dintru atàta vede ori-cine, cà scopulu finale alu ministrului este, cà se ridice instructiunea publica la acelu rangu si la acea nivella alaturea cu institutele altoru staturi europene, in càtu parintii si tinerimea loru se nu mai simtia nici o trebuintia de a'si risipi averile loru in tieri streine pe la institut de alte limbi, unde potu inveti'a ori-ce in lume, numai patriotismu adeveratu romanescu, limba si literatura nationala nicairi si niciodata. Este cu totul altceva a esi in strainatate dupace cutare tineri buni au terminatu acasa in regula studiile la care simtiseru plecare si vocatiune.

Acestu scopu alu ministrului se reflecta inca si din urmatórele sententie ale motivarei sale pag. 2:

„Scól'a este o institutiune publica organica, care are unu singuru si unicu fundamentu: — Statulu, unu singuru si unicu scopu, intarirea si asigurarea lui in viitoriu.“ . . . „Menirea scólei este a da tinerimei bazele culturai scientifice, morale si nationale, desvoltându'i mintea si drépt'a judecata, intarindu'i simtiementulu datoriei, inmultindu'i cunoscintiele, sporindu'i puterile sufletesci si trupesci, pentru a da statului si societatiei cetàtieni de caracteru, capabili a munci prin ei insii, cu consciintia, cu onestate si probitate in familia si in statu cetatieni buni, in cari consciintia nationala se fie totdeauna viia si insufletita de credintia si iubirea càtra institutiunile ce natiunea si a datu.“

Acestea principii ministrulu le considera cá primordial, din care se decurga intrég'a organizatiune a intregului invetiamentu in Romani'a, unde immens'a majoritate absoluta a locuitoriloru ei este din grati'a lui Dumnedieu numai romanésca si unde nici-uniculu din elementele heterogene de limbi straine, nu face nicairi unu corpu separatu, in càte unu districtu anumitu, ci tóte acelea venite cu sute si cu miie de ani mai târdiu in acea tíera dintr'o epoca in alt'a, singuratice sau in grupe mici de càteva familii, se afla risipite in diverse parti ale statului prin masele cele mari si homogene romanesce, mai alesu pe la orasie. In o tíera cà Romani'a

nationalitatea p $\acute{o}$ te fi identificata prea usioru cu statulu asia, in c $\acute{a}$ tu natiunea se p $\acute{o}$ ta dice cu totu dreptulu: Statulu sunt e u natiunea, prin urmare si sc $\acute{o}$ lele statului sunt sc $\acute{o}$ lele mele. Cu totulu altceva este in staturi poliglote, unde trei patru pop $\acute{o}$ ra cu totulu heterogene pe l $\acute{a}$ nga ce vorbescu si scriu limbi f $\acute{o}$ rte straine unele de altele, mai locuescu si in masse compacte separate in provincii si districte. Asia in tieri poliglote, in care unificarea limbiloru in una singura este absolutu imposibila, remane patriotismulu c $\acute{a}$ fundamentu alu ideei de statu in abstractiunea sa, inse mai tare dec $\acute{a}$ tu granitul, daca au fericirea de a se bucura de legislatori, de domnitori si ministrii intielepti, drepti si destulu de severi intru executarea legiloru bune.

Ore inse ideile acestea se fia numai ale ministrului instructiunii publice? In tierile constitutionali ori ce proiectu alu ori-carui ministru se d $\acute{a}$ mai int $\acute{a}$ iu in desbaterea consiliului de ministrii, $\acute{e}$ ra dupa-ce ministeriulu ilu cun $\acute{o}$ sce de necesariu si bunu, se submitte la cunoscint $\acute{a}$ monarchului, carele ilu ia in revisiune sau elu insusi sau c $\acute{a}$ 'i increde revisiunea la individi cum afla elu cu cale, mai alesu daca in anumitu statu nu se afla asia numitu consiliu de statu, a carui vocatiune este a supune legi la revisiune si a prepara proiecte noue. Numai dupa-ce proiectulu trece prin acestea canale, si este aprobatu c $\acute{a}$ atare de c $\acute{a}$ tra domnitoriu, p $\acute{o}$ te se'lu inaintie ministrulu de resortu in desbaterea camerelor legislative. Asia dara si pentru noulu proiectu de lege alu instructiunii publice este solidarulu ministeriulu in-tregu.

Natur $\acute{a}$ organisatiunii noue, important $\acute{a}$ si marea reformelor, anume si regularea positiunii, activitatiei, salariului, pensionarei professoriloru sunt definite si circumscrise in proiectu asia, in c $\acute{a}$ tu natiunea intr $\acute{e}$ ga se p $\acute{o}$ ta preved $\acute{e}$ de acuma rezultatele acestei legi.

(Va urm $\acute{a}$)

Cestiunea tarifelor si a conventiuniloru comerciali in stadiulu de astadi.

(Urmare din Nr. 9—10).

V. Inriurirea regimului economicu asupr $\acute{a}$ consumatiunii romane.

Partisanii libertatii nelimitate a comerului punu mare temeiu pe faptulu, c $\acute{a}$ comerulu fiindu liberu, se potu introduce intr $\acute{o}$ ti $\acute{e}$ ra totu felulu de obiecte pe care ea nu le fabrici $\acute{e}$ za, si c $\acute{a}$ printr $\acute{a}$ c $\acute{e}$ sta se sporesce bunulu traiu si confortulu poporului. Lu $\acute{a}$ ndu de exemplu Romani $\acute{a}$, se sus $\acute{t}$ ine ca multiamita libertatii de care se bucura comerulu streinu, s $\acute{a}$ u pututu introduce cu inlesnire nu numai masinele trebuincio $\acute{s}$ e agriculturii si industriei, dar t $\acute{o}$ te stofele, costumele, incaltiamintele cu care astadi se intiol $\acute{e}$ za populatiunea; ca numai sub unu asemenea regimu economicu p $\acute{a}$ na si cea mai sermana tieranca se p $\acute{o$ te inbrod $\acute{o}$ cu basmale englezesci ori nemtiesci, p $\acute{o$ te purta incaltiaminte fasonata in feliulu celei ce se p $\acute{o}$ rta in sal $\acute{o}$ ne; se p $\acute{o$ te impodob $\acute{i}$ cu panglici si totu feliulu de margelariie. Totu gratie acestui regimu, p $\acute{a}$ na si tieranii, barbati, femei si

copii potu purta haine facute la Beciu sau airea, in locu de a purta costume rom $\acute{a}$ nesci, carora le-a trecut mod $\acute{a}$. Intr $\acute{u}$ nu cuv $\acute{e}$ ntu, numai pentru ca comerulu este liberu ca in nici o parte de lume, noi romanii putem $\acute{e}$ se ne procuram obiecte din t $\acute{o$ te tierile, bucur $\acute{a}$ ndu-ne cu chipulu acesta de progresele ce a realizatu industri $\acute{a}$ in t $\acute{o$ ta lumea afara de ti $\acute{e}$ r $\acute{a}$ n $\acute{o}$ stra.

Pe l $\acute{a}$ nga aceste fol $\acute{o}$ se atribuite libertatii comerului, se mai adauga si aceea ca, prin faptulu c $\acute{a}$ strainii s $\acute{a}$ u insarcinatu a ne inlesn $\acute{i}$ t $\acute{o$ te obiectele de care avemu trebuintia, p $\acute{a}$ na si scobitorile de dinti, noi putem $\acute{e}$ se ne ocupamu in pace si in liniste de pastorie si de plugaria dupa datin $\acute{a}$ stramosiloru nostri.

Asia este; t $\acute{o$ te acestea sunt adeverate si prea adeverate. Dela Munte p $\acute{a}$ na la Balta gasimu t $\acute{o$ te obiectele c $\acute{a}$ te ne trebuescu si c $\acute{a}$ te nu ne trebuescu. Comerulu strainu, fabricele straine, politic $\acute{a}$ straina, ne are de grija si ne aprovision $\acute{e}$ za cu prisosu. Asemenea este adevratu ca multiamita acestei purtari de grija a strainiloru, noi descend $\acute{e}$ ntii marelui poporu romanu ne $\acute{t}$ inemu de spada, si de plugu si lasamu pe s $\acute{e}$ m $\acute{a}$ altoru n $\acute{e}$ muri mai pu $\acute{t}$ inu nobile s $\acute{e}$ se ocupe pentru noi cu fabricarea de obiecte pentru t $\acute{o$ te pungile si pentru t $\acute{o$ te gusturile. Acestea fiindu cu prisosu adeverate, noi cari nu avemu fericirea, cu t $\acute{o$ ta batai $\acute{a}$ de capu ce ne-am datu de este apr $\acute{o}$ pe unu patrariu de secolu, se ajungemu a ne convinge de at $\acute{a}$ tea bunatati ale libertatii comerului, ne intrebamu, daca prin aceste inlesniri aduse consumatoriloru romani se aduce vre-o vatamare nu numai productiunii locale, dar datineloru si deprinderiloru n $\acute{o}$ stre. Se cercetamu.

De c $\acute{a}$ ndu cu inlesnirea comunicatiuniloru, strainii au cautatu pe intrecute, care mai de care, se'si petr $\acute{e}$ ca marfurile in ti $\acute{e}$ r $\acute{a}$ n $\acute{o}$ stra. Negutiatori, comisionari de totu feliulu, boc $\acute{e}$ gii*) fara pregetu, au cutreieratu si cutreiera orasie si sate, navalescu prin b $\acute{a}$ lcuiri, intra prin case, te p $\acute{a}$ ndescu pe drumuri si te imbiie cu marfa. Resultatulu acestei staruintie s $\acute{a}$ tradusu prin doue fapte de o potriiva vatam $\acute{o}$ re intereselor n $\acute{o}$ stre: int $\acute{a}$ iu, o schimbare fara exemplu in consumatiunea si deprinderile poporului nostru; alu doilea, urmare a celui dint $\acute{a}$ iu, incetarea a o multime de industrii, de meserii odini $\acute{o}$ ra in florit $\acute{o}$ re; disparitiunea, mai totala, din orasie si din f $\acute{o}$ rte multe sate a industriei casnice.

Intru c $\acute{a}$ tu privesce modificarea traiului nostru, fie-care a constatat, c $\acute{a}$ noi am renun $\acute{t}$ iatu nu numai in orasie, dara p $\acute{a}$ na si in sate la portulu nostru, la mobilarea n $\acute{o}$ stra. Odini $\acute{o}$ ra, afara de postavuri, matasarii si unele stofe de bumbacu, noi intrebuintiamu p $\acute{a}$ nzeturi, l $\acute{a}$ narii, curelarie, mobilatura si alte obiecte lucrate numai in ti $\acute{e}$ ra. P $\acute{a}$ na si familiile mari boieresci purtau p $\acute{a}$ nza de casa, si la mesele loru nu ved $\acute{e}$ i unu servetu ori unu stergariu streinu**.) Se imbrac $\acute{a}$ boerulu c $\acute{a}$ si meseriasulu si negutiatorulu, cu vestminte facute, lucrate 'n ti $\acute{e}$ ra de croitori si cojocari romani; se incaltiau cu cisme de ti $\acute{e}$ ra; gateau in vase de arama ori de lutu produse in ti $\acute{e}$ ra. Intrebu, daca astadi sunt multe case unde se mai gasesci unu cotu de p $\acute{a}$ nza roman $\acute{e}$ sca, unu stergariu rom $\acute{a}$ nescu, o camasia rom $\acute{a}$ nesca, o pareche de ciorapi rom $\acute{a}$ nesci, o blana roman $\acute{e}$ sca, haine

*) Desagari, martiafoi ambulanti.

***) Totu asia era si la o parte mare a clasei aristocrate din Ard $\acute{e}$ lu p $\acute{a}$ na inainte de 50—60 de ani.

facute din stofe romanesci, lucrate de români? Intrebu daca mai exista vre-o casa unde se nu gasesci ca obiecte de mobilare numai lucruri straine? Intrebu, daca cea din urma lucrătoare, aceea care urca galét'a cu varu, ori lucréza la Regi'a tutunului pentru unu leu pe di, are pe dènsa unu singuru obiectu de fabricatiune locala; daca pâna si ciorapii ce'si pune Duminec'a nu sunt lucrati la Viena, la Pesta, la Londra?

In fôrte multe sate același lucru. Altadata nu gaséi in cas'a unui tieranu unu singuru obiectu de imbracaminte strainu; din crestetu pâna la talpi, tóta famili'a, bogatu si seracu, se imbracă cu vestminte lucrate in casa. Portulu nationalu era iubit si se faléu flăcâii si fetele care mai de care sè pôrte haine mai frumóse. O femeia sau o fata care ar fi purtatu camasia de pâanza dela tèrgu, ar fi fostu huiduita *.) Totulu s'a schimbatu. Esista sate intregi unde a disparutu cu totulu portulu romanescu; unde barbati si femei sunt imbracati cu costume cumparate gata dela tèrgu, confectionate din cârpeturi esite din fabricele care 'si-au facutu o specialitate din a preface hainele vechi, sdrentiele dela spitaluri si dela casarme in stofe de moda **.)

De buna séma, in afara de ori-ce consideratiune economica, trebuie se recunósca ori-ce omu de gustu, ca populatiunea nóstra rurala n'a căsăigatu inlocuindu frumosulu portu romanescu cu acele cârpeturi insailate, care se chiama costume de moda. Dara fiind-ca despre gustu nu se pôte disputá, intrebu daca preferintí'a data costumului strainu nu are o inriurare asupra simtiului nationalu? Intrebu, daca datinele unui poporu, modulu seu de a se imbraca, nu este in legatura cu originea sa, si daca schimbarea nesocotita nu ar putea vatemá?

Dar se lasamu acésta lature a cestiunei si se ne intrebamu, daca acésta prefacere in consumatiunea poporului romanu n'a avutu vre-o influentia asupra industriei nationale in generalu, si a industriei casnice in specialu? Invederatu ca da. Tér'a acésta au avutu in vécurile trecute si in celu presentu o industrie proprie care mergea desvoltându-se. Persónele cari au o vèrsta de midiloçu, au apucatu acele corporatiuni puternice de meseriasii romani constituite in tóte orasiele tierrei; au apucatu timpulu cându, dela unu capetu alu tierrei pâna la altulu, romanulu intrebuintíá mai numai obiecte confectionate in tíera. Au disparutu breslele, meseriasiu s'a facutu salahoru sau servitoriu. Fabricele straine ne imbraca de susu pâna josu.

Cu privire la industri'a casnica, si dènsa a fostu lovitá de mórte. Era unu lucru traditionalu in famili'a romana ca femeile si fetele se lucreze pâanza si dimiia, vélniculu si maram'a, bránele si ciorapii, cergile si sacii. Acésta munca domestica pe lãnga folósele materiale ce aducea intregi familii, infatiosia si unu interesu moralu de intái'a ordine: ocupá femeia, o tineá acasa vara si iarna. Navalirea cârpeturilor straine a mai desfintiatu acésta industrie romanésca. Astadi de abia se

*) Curatu asia era si la noi in Ardealu pâna inainte cu 30—40 de ani, in unele districte si pâna in dilele nóstre camasi'a sau ii'a, pólele si invelitórele albe de asia numitu giolgiu erau batjocorite aspru de cătra feciori in strigaturile loru usitate la jocuri, căci se dicea că femeile si fetele care pórta albituri cumparate din tèrgu, sunt lenesie, somnurose, nu sciu melitiá, peptená, tórce, tiese si cöse. Red. Tr.

**.) Fôrte adeveratu pâna la scandalu urmatu de ruina sigura.

Red. Tr.

mai lucréza in localitatile muntóse, si chiaru acolo lucrulu de casa tinde a deveni mai multu o moda decatu o trebuintia. Pe di ce trece marfa straina strabate pâna si prin catunele cele mai isolate. Femeile, parasindu meliti'a si argéoa, au apucatu pe calea vitiului si a trandaviei. In multe sate am aflatu cu durere ca tierancele incepu a duce pe furisitu banitia cu porumbu, cu ordiu ori cu gràu la carciumariulu satului, dela care primescu in schimbu beutura, cârpeturi si zorzóne. La rëndulu seu barbatulu imitéza femeia; duce si elu nenorocitul la cărciuma ce apuca din casa pentru a platí basamacul *). Este de infioratu când se gândesce cineva ce au se faca pe viitoriu copiii fatia cu asemenea deprinderi ale parintiloru loru.

De candu cu aceste apucaturi spre risipa, famili'a incepu sè se resimtia in temeli'a sa: economi'a si virtutile casnice slabescu, romanulu devine risipitoriu. Vinde vac'a la tèrgu si se intórce acasa cu cârpeturi si fara nici unu banu in punga. Moravurile, atát de pure odinióra, incepu a se slabí. In satele nóstre fidelitatea intre soti, relatiunile pure si nevinovate intre tineri si tinere, acelu simtiu delicatu si plinu de moralitate care deosibea tieranimea romana, facu locu unoru deprinderi cari trebuie se ingrijésca pe toti căti cugeta la viitorulu patriei.

Câte-va cuvinte si asupra parerei sustinute de barbati autorisati din acésta tíera, aceea, ca industri'a straina intimpinându nevoile consumatiunii nóstre, ne lasa liberi spre a ne indeletnici cu stramosiasc'a nóstra industrie, cu pastoria si plugaria. Strainii, cari ne aprovisionéza cu fabricatele loru, sunt de aceeași parere, cu tóte ca in tierile loru nu ne dau esemple de felulu acesta. Singuru faptulu ca toti ne indémna se nu ne ocupamu decatu de cultura paméntului si economi'a viteloru, trebuie se ne ingrijasca, se ne faca a cugeta seriosu, daca sfatulu este sinceru sau intemeiatu.

Am disu in atatea rënduri si o repetu, agricultur'a este temeli'a activitatii nóstre economice. Suma de interese, precum si conditiunile fisice ale tierrei, ne povatuescu a pastra si perfectiona nobil'a profesiune de agricultoru. De aceea am sustinutu si sustinu, ca noi trebuie se altoimu industri'a pe vigurosulu arbore álu agriculturiei. Astadi, ca si in trecutu, sunt de parere ca tieranii si tierancele nóstre in afara de lucrarile campului, sè se deprinda cu o meserie, cu a careia practicare se'si póta ocupa atát timpu ce le remane disponibilu. N'am intielesu in sa, si nu intielegu nici acum, ca poporul romanu pentru ca se ocupa cu agricultura, se remaie in afara de ori-ce misicãre industrialã. Interese politice, sociale si economice ne comanda ca sè nu fimu tiermuriti in ocupatiunile nóstre. Industri'a este una din cele mai insemnate conquiste ale omului; este fal'a si marirea secolului al nouesprediecelea. Asia fiindu, nu se pôte pretinde ca poporul romanu sè lase pe sém'a streiniloru atâtea industrii, cari nu numai ca inavutiescu, dara si inaltia pe ómeni. Dupa cumu dice unu invetiãtu francesu, nu vomu putea cu nici unu pretiu se admitemu, ca trebuie se concedemu veciniloru nostri industriile cari onoréza civilisatiunea si a face din compatriotii nostri numai nisce

*) Basamacu se numesce in Romani'a vinarsulu sau rachiulu cefu mai ordinariu si puturos. Acestu cuvèntu cá si alte câteva sunt de provenientia noua, dara necunoscuta. Unii credu că românii au imprumutatu acestu terminu dela secuii nostrii, cari petrecu cu miile in tíer'a loru, éra când se causiescu, incepu se injure (se suduie) in limb'a loru cu terminulu acesta. Red. Trans.

muncitori, sub pretestu ca concurentii au dobanditu o dibaciie mare inaintea lor. Nici-odata nu ni se va proba cu temeiu ca unu poporu póte sè'si imbunatatiésca starea, parasindu artele care intrebuintiéza minunatele inventiuni ale mecanice si admirabilele descoperiri ale tuturoru sciintieloru, pentru a se indeletnici numai cu pastorii si cu salahorii.

Intr'o lucrare speciala m'amu silitu a arata, cum ar trebui organisata industri'a in Romania*); aici nu este locul sè me ocupu de acésta cestiune. Totu ce am doritu este se facu, se reeasa inriurirea vatematóre ce are asupra intregi nóstre economii consumatiunea ce ni se impune, in lipsa de ori-ce protectiune acordata industriei nationale. (Vedi mai departe in cartea citata).

Suferintiele ostasiloru in resboiu.

In Nrii din Maiu amu anuntiatu intre altele si brosiuric'a dlui dr. med. Ioanu Sierbanescu promitiendu cà ne vomu întórce la partea sa istorica, cu scopu firesce cà se avemu ocaziune de a judeca si din acésta, ce însémna a servi sub arme in timpu de resboiu pentru cele mai mari bunuri din lume, pentru patria, natiune, religiune, libertate si drepturi eterne, éra nu pentru cuceriri nedrepte si gloria desiérta. Acea parte a carticelei este urmatórea:

„Dupa unu asediu de 93 zile, divisiunea 2-a si 4-a din armat'a romàna dela Plevn'a incepù in ziua de 7 Decembre 1877 a pórnì spre Vidin, ear divisiunea 3-a a fost insarcinata cu escortarea prizonierilor turci si in diminéti'a zilei de 2 Ianuaru 1878, divisiunea 2-a si 4-a se reunì cu divisiunea 1-ia, care operase contra Rahovei.

Dupà-ce divisiunea 2-a si 4-a incercase asprele probe ale resboiului, fortiate de a brava frigulu, plóia, zàpada, excesele de oboséla prin lucrari de intariri, precum si privatiunile de somnu, stàndu in siantiuri si redute, pe unu solu vecinicu mocirlosu, cu vestimintele ude, intr'o atmosfera cu miasme de animale putrede, esalate din cadavre neingropate, din cauza ca turcii pe hartie au aderatu la conventiunea din Geneva, inse in faptu au lucratu tot *à la Turca* (cum dicu ei). Alimentatiunea de si buna la inceputu, in sa in lun'a Decembre si mai cu séma in urma, din caus'a deselor ruperi de podu dela Nicopole, lips'a alimentelor devenise simtitóre si calitatea lor lasá de doritu, chiaru lemnele ne lipséu pentru fertulu hranei.

Susu mentionatele divisiuni mai avura si nenorocirea de a face unu marsiu fórte obositoriu luptàndu-se cu viscole si o zapada ce trecea de tali'a omului, pe nisce locuri accidentate. Toti pastramu souvenirile triste; lasàndu de-a lungulu drumului, cai morti ai artileriei si dela carutiile de rechisitie, boi si bivoli dela bagage, asià cà in cele din urma chiaru bagagele si materialu de resbelu au remasu in drumu si tocmai dupa 2 septemàni au ajunsu corpurile. Divisiunea 3-a insarcinata cu escortarea prizonierilor, nu fu mai fericita, cà-ci ea se gasea

*) Vedi carticic'a mea: *Cum se póte funda industri'a in Romani'a.* — Bucuresci, 1881.

in aceea critica positiune, ca si noi; toti avemu cunosintia de perderile ivite intre prizonieri din caus'a gerului; drumulu era semenatu cu cadavrele acestoru nenorociti. Iaca unu progresu giganticu alu civilisatiunei din secolulu alu 19-lea: Distrugerea omenirei.

Càtu privesce pentru resistentia soldatiloru nostri la frigu si marsiuri, potu dice, ca intrece pe aceea a turcosiloru din resbelulu Crimei, cari au facutu campani'a din 1855 si 1856 pe unu frigu de 22 grade centigrade sub zero, campanie despre care profesorulu agreatu Lacassagne vorbesce in tratatulu seu de igiena pag. 76.

Pentru noi in timpulu mersului, gerulu a fostu fórte simtitoriu intre 24—26 centigrade sub zero.

In divisiunea 4-a unde faceamu parte ca medicu la trupa amu avutu pe drumu spre Slavoviti'a, unu casu de congelatiune generala si mai multe casuri de congelatiuni partiale: Nasu, urechi, màni, picióre; congelatiunea credu ca aru fi fostu si mai frecuenta, daca nu se dedéu obiele de flanela, pîntecare de flanele, flanele si cojóce. Aceste din urma au fostu distribuite de o camu data soldatiloru ale caroru manãale si pantaloni se uzasera, din caus'a multoru ploii si multei munci.

In trecàtu, voiu spune ca pe lângà acestea, soldatii nostri, in timpulu dilei, nu numai ca suferéu rigorile frigului, dar chiaru càndu ajungeau la locul de odihna nu puteau gasi caldura dorita, de óre-ce fortiamente se dedea de fie-care casa unu semi-pluton, si uneori unu plutonu; toti trebuie se ne aducemu aminte càndu dela Càrtijéba coboriramu in vale ca se trecemu riulu Lomu spre Belogragicu, ca soldatii pe frigulu celu mai grozavu (13 Decembre 4 óre sér'a) in lipsa de poduri, trecura cu piciórele trei iazuri ale acestui ríu spre a putea fi cuartiruiti in satele Vasilovschi, Crivobara si Hasan-Mahala.

Credu ca nici odata nu se va sterge din memori'a nóstra acelu sistemu primitivu de locuinte din Bulgari'a unde populatiunea locuia impreuna cu vitele, in specialu cu bivoli, animale la care tieranii bulgari din acele localitati tinu fórte multu, de óre-ce in timpulu ernei in lipsa de lemne, bulgarii sunt multiamiti cu caldur'a ce producu bivoli. Pe lângà acestea 'si póte cineva inchipui ce adapostu putea gasi 42—45 soldati dela o miserabila casa ca acelea a le bulgariloru.

Afara de casurile de congelatiuni, intèplate la Plevn'a si in timpulu mersului s'au ivitu si maladii ale aparatului respiratoriu si aparatului digestivu cu annexesale, care gratie serviciului regulatu, de etape de evacuare, alu serviciului sanitaru militariu, bolnavii au fostu transportati in drumulu nostru dela Besilii cu vaporulu in tiara, pe urma dela Rahov'a, Lom-Palanca, Arcer-Palanca si cei dela Vidinu la Poiana.

Pe càtu se vedé, pe lângà slabirea generala si uritele conditiuni igienice dela Plevn'a, armat'a nóstra mai fu sguduita inca odata in resistentia sa vitala si de mentionatulu mersu dela Plevn'a la Vidinu.

In aceste conditiuni ajunse armat'a romàna in jurulu Vidinului, unde se seversì inca stralucitul faptu romànu, care fu corón'a valórei militare si a independentiei nóstre.

Vidinulu cu localitatile sale.

Vidinulu este situatu pe marginea drépta a be-
trañului Danubiu între 40° si 41° latitudine nordica si
21° longitudine ostica, in fati'a Calafatului; spatele seu
este inconjuratu de déluri, inşe între Vidin si déluri
remàne unu spatiu de campie avèndu o distantia de
4—5 kilometri, in tôte directiunile; acésta campie este
udata de riulu Peresit, care trece printre satele Capi-
tanvcea si Smîrdan, si se varsa in Dunare la vest de
Vidinu; afara de acestea mai sunt si alte ape cari uda
localitatile. Novoselu, Tatargicu si Vidbol. Var'a Dunarea
pastrédia albi'a sa, pe càndu primavar'a, din caus'a plo-
loru, topirea zapediei si a ghetiei, debordédia formàndu
la spatele Vidinului balti si mlastine, care nu séca de-
càtu sub influenti'a caldurei de vara.

In primele zile din Ianuarie termometrulu a osci-
latu in 10° si 12° centigrade sub zero, in urma
a succedatu o repede schimbare de temperatúra, sub
influenti'a vèntului despre sud-ost, in care a predominatu
tóta lun'a lui Ianuarie si Februarie, astfelu cà la 10
Ianuarie, au inceputu ploile repetate, lapovitie, cétia
continua diminéti'a si sér'a, pàna la finele lui Ianuarie,
càndu a inceputu caldur'a de primavara.

Satele din jurulu Vidinului abia evacuate de Turci,
se gaseau intr'o complecta murdarie; prin ogradi si in
dosulu caseloru erau presarate escremente si remasitie
de diferite animale neingropate; dupa sosirea armatei
nóstre, si dupa cererea nóstra ca medici de corpuri si
in speciálu a dlui medicu siefu divisiei 4-a activa dr.
Stavrescu, dnu Generalu Angelescu a datu ordine si s'au
curatitu pe data acele murdarii.

Casele in aceste localitati de si erau mai bune si
mai spatióse decâtu cele ce amu vediutu in timpulu
mersului spre Vidin, dara nu erau suficiente, compara-
tivu cu numerulu soldatiloru (25—30 soldati intr'o ca-
sutia); chiaru oficerii erau câte 4—5 intr'o casa.

Pe câmpia, despre care amu vorbitu mai susu, a
fost bivoacata armat'a comandata de Osman-Pasia pàna
in lun'a Iulie, càndu a pornitu la Plevn'a. Se póte in-
tielege lesne, in ce stare de meftismu se gasea solulu
prin diferitele materii animale abandonate pe suprafati'a
sa. Pe acésta localitate, cu trebuinti'a stringerei cercu-
lui de inconjurare prin construirea de baterii si sian-
tiuri, s'au resturnatu straturi de pamèntu bogatu in ma-
terii animale si vegetale, in stare de decompositiune, a
caroru actiune, nu puçinu a influentiatu asupr'a soldati-
loru nostri, ce faceau avant-posturi 14 óre in fie-care
24 óre.

Slabirea generala si uritele conditiuni igienice, atàtu
la Plevn'a càtu si in mersulu spre Vidin, nu puçinu a
sguduitu resistenti'a vitala a soldatului; la Vidin deterio-
ratiunea organica deveni mai generala si mai profunda
printre soldati. Daca pe lângã acestea mai adaogamu
escesele de osteneli, neavèndu soldatii mai nici unu mo-
mentu liberu, si espusi continuu frigului, umiditatiei si
mai totu-déun'a acoperiti de cétia, putemu lesne intielege
ca numai Românulu cu resistenti'a sa, a pututu se
sevãrsiésca cu vitejie o campanie asia de îngrozitóre.

Soldatulu nostru a confirmatu, in acestu resbelu prover-
bulu francesu:

„En campagne on vit comme on peut“.

*Causele cari au datu locu la ivirea bóleloru in rên-
durile armatei.*

Din cele relatate pàna aci, bólele ivite in rëndurile
armatei nóstre in totu timpulu campaniei, se potu grupa
sub aceste cause:

Influentiele atmosferice.

Menfismulu pamèntului.

Aglomeratiunea.

Inferioritatea calitatiei alimentatiunei.

Fatigele excesive si

Depresiunea morala.

Causele acestea la Vidinu, 'si au gasitu momentulu
de eruptiune dàndu nascere: intoxicatiunei palustre si
infectiunei tifoide.

In scurtu timpu, dela 1 Ianuarie pàna la 19 Fe-
bruarie, cànd amu retrecutu Dunarea in tíera, dupa de-
claratiunea dlui dr. Fotino, mediculu siefu alu corpului
alu 2-lea de armata, amu avutu unu numeru de 3000
bolnavi, pe la spitalele: Rahov'a, Lom-Palanca, Arcer-
Palanc'a, Poian'a, Maglavitu, Bailesci etc.; printre aces-
tia figurau si 430 raniti din diu'a de 12 Ianuarie càndu
s'a luat Smîrdanulu.

Monografiile cetatiloru Transilvaniei.

Monografiile, adeca istoriile speciali ale cetatiloru
mai de frunte dintr'o tíera ajuta fórte multu compunerea
istoriei unei tieri, adesea mai multu si decâtu biografi'a
sau descrierea vietiei celoru mai renumiti barbati, cari
voru fi condusu destinele unei tieri intr'o lunga serie
de ani, cá domnitori, cá gubernatori, comandanti de ar-
mate, cá mari oratori si scriitori.

Noi aici in Transilvani'a numimu cetate (civitas,
urbs) tôte acelea comune mari, care au fost ori cà mai
sunt incongiurate cu ziduri si altmintrea fortificate, éra
in lungulu periodu de sute de ani alu feudalismului s'au
bucuratu de unu mare gradu alu autonomiei, de multe
privilegii si prerogative cu totul éseptionali, se ridicau
preste mai multe comune limitrofe si le dominau; pre-
ste acésta ele càstigasera si donatiuni de dominii feu-
dali, li se recunoscuse si dreptulu de a porta titlu de
cetati regesci sau regali „civitas aut urbs libera regia-
que“. Acestea insusiri, cum si o poporatiune mai nume-
rósã si mai cultivata distingu pe acelea cetati de asia
numitele orasie, lat. oppidum, nemt. Marktflecken, locu
de tergu, tergsioru, unguresce si slavonesce Varos.

Premisseramu defnitiunea de mai susu inca si din cauza,
cà lectorii romani din Romani'a numescu orasiu chiaru si
capitalele loru Bucurescii, Iasii, Craiova, cum si comu-
nele mari danubiane Brail'a si Galati, éra cetate abia
se aude ici colea de câte unu locu fortificatu, la care
noi 'i dicemu fortarétia, nemt. Festung. Moldavc-
romanii au avutu din vechime mai multu numai mona-

stiri fortificate, éra cetatile danubiane fortificate cadiu-
sera de multu in potestatea turciloru, cari au fost depar-
tati din acelea abia prin pacea dela Adrianopole in a.
1829 pentru totdeauna.

In Transilvani'a se afla cele mai renumite cetati
in sensulu nostru ardelenescu patru, si anume dupa
numeralu poporatiunei loru Brasiovulu (Corona, Kron-
stadt, Brasso); Clusiulu, in documentele latinesci mai
vechi Clus, mai apoi Claudiopolis, ung. Kolosvár, nemt.
Klausenburg; Sibiiulu lat. Cibinium, in documentele cele
mai vechi Villa Hermanni, adeca satulu lui Hermann,
nemt. Hermannstadt, ung. Nagy-Szeben, cá se se distinga
de unu altu Szeben; apoi Belgradulu sau Cetatea alba
lat. Alba Iulia, mai târziu Alba-Carolina, ung. Gyula-
Fejérvár si Karolyfejérvár, nemt. Karlsburg si Weis-
senburg, — totu atâtea nomenclaturi aruncate cá in-
tr'unu Kaleidoscopu, adeverate reprezentante ale unei
tieri poliglote, adeca cu multe limbi.

Brasiovulu intrece pe kolegele sale inca si cu co-
merciulu seu relative multu mai considerabile decâtu
este alu celorlalte. Din contra Sibiiulu si Clusiulu au
unu trecutulu politicu multu mai insemnatu decâtu Bra-
siovulu; cá unele care au fost multu timpu si capitale
ale tieriei, resiedintie ale guberneloru si ale altoru auc-
toritati regnicolare, anume Sibiiulu a comandai trupeloru
transilvane c. r., a Tesaurariatulu tieriei, a comitelui
sasescu, a episcopului, a astadi mitropolitulu ortodocsu
romanescu etc. Clusiulu capital'a aristocratiei ardelene,
resiedinti'a a doi superintendenti protestanti maghiari,
adeca reformati calviniani si sociniani sau unitariani,
éra astadi are si universitate si unu museu. Cetatea
Alba-Iulia fundata pe ruinele stravechiulu Apulum este
fórte renumita cá fosta resiedintia a domnitoriloru tieriei
si din punctu de vedere strategicu cá chîaiea tieriei.

Tóte cetatile fortificate mai mari si mai mici sunt
zidite de cátra colonisti germani, sau din indemnulu
propriu, sau in cele mai multe casuri din ordinulu cá-
torva regi alesi din dinastii straine, cum au fost Carolu
Robert, fiu-seu Ludovicu I., imperatulu regele Sigismund
s. a. Magiarii pe unde s'au asiediatu in masse compacte
n'au sciutu si nici n'au voitutu se fortifice puncte stra-
tegice, dara mai târziu s'au trasu o parte din ei pe
la cetatile fortificate de altii.

Din o multime de cercetari archeologice ese, cá
cele mai multe cetati fortificate in acésta tíera se afla
asiediate sau deadreptulu pe ruinele municipieloru, ca-
streloru, turnuriloru care au existatu sub domni'a Ro-
mei in Daci'a, sau in vecinatatea loru.

Poporulu romanescu din acésta tíera inca nu se
scie se fia avutu vre-o cetate a sa fortificata. Caus'a
principala a acestei nepasari de fortificatiuni a fost si
se pare cá mai este pâna in diu'a de astadi a se cautá
intru impregiurarea, cá elu a consideratu in tóte tim-
purile muntii tieriei locuite de elu cá fortaretiele cele
mai teribili si mai sigure atátu in Daci'a cátu si in
Traci'a (Balcanii Hoemus), cátu si in Tesali'a. In munti
au avutu si cu ce se apará si ce mancá si ce imbracá,
indata ce au apucatu acolo cu vitele loru cornute,

lanóse, copitate si rimatóre. Le lipsiá póte sarea, inse
numai pe unu timpu, cá-ci acésta tíera este cea mai
bogata de sare si de nenumerate fantani cu apa sarata;
éa in lipsa estrema poti sara moderatu si cu potassa
fértá din cenusia, sau chiaru cu cenusia.

De si romanii n'au avutu cetati fortificate, totusi
ar fi o eróre capitala dela noi, daca nu ne-amu interessá
si noi de trecutulu cetatiloru tieriei. Daca romanii nu au
locuifu sub periodulu feudalismulu in cetati facute de
mâni omenesci in acésta tíera; daca nu le-a fost nici
permisu a locuí in mai multe din ele pâna la imperatulu
Iosifu II., se póte proba cu documente numeróse, cá la
fortificarea loru au fostu obligati si ei prin regi si prin
voivodi cá se lucre la ele carandu materialu de totu fe-
liulu; n'au locuitu in ele, dara cá ostasi ai tieriei au
trebitu se le apere din afara de cetati, luptându cu
turci, cu tatari, cu curuti si cu alti vrasmasi. Daca
ei n'au locuitu in cetati situate in laintrulu tieriei, totu
romanii au fost dispusi sub nume de milites castren-
ses, iobagiones castrenses, dorobanti, plaiasi, granitari,
cá se tína si se apere cu pepturile loru cetatile fortifi-
cate de Ddieu, adeca muntii, si strimtorile loru, precum
si fortarietiele facute de ómeni pe la acelea. Si ce au
insemnatu óre capitánatele districteloru Fagarasiulu
si Cetatiei de pétra (Kövári kapitánység), cum si cele
optu capitánate sau comande militare din Banatu, éa
altele din Marmati'a si Satmaru in vécurile in care po-
poratiunea acelor comitate erá in maioritate preponde-
ranta romanésca, nu jidovéscá nici rutena. Comandele
au pututu se fia si de alte nationalitati, dara poporatiunea
si trupele recrutate din sinulu ei au fost romanesci, nu
numai sub indelung'a conducere pe dieci de ani a lui Ioanu
Corvinu, ci si mai târziu pâna la infintierea regimen-
teloru granitarié. Romanii au avutu causele cele mai
grele de a strigá in er'a feudalismulu: ingratisima Pa-
tria, totusi ei n'au incetatu a o iubi nici chiaru in epo-
cele, când comunele loru erau date flacariloru si ei insii
alungati din tíera, pâna când Iosifu II apucând caus'a
loru cu mâna tare si cu bratiu inaltu, prin câteva disposi-
tiuni energióse cum sciuse numai densulu se ia, le dise
romaniloru: Veniti inapoi, cá sub domni'a mea veti fi
aparati de asupriri.

Dara nu sunt numai impregiurarile aratate pâna acilea
care ne inponu datorinti'a de a ne interesa si noi de mo-
nografiele cetatiloru care se scriu si se publica dintr'unu
timpu in altulu. Ne va obiectá cineva, cá cei cari au
publicatú pâna acilea de ex. o monografia mai scurta a
Sibiiulu in limb'a germana si alt'a mai lunga a Clu-
siulu in limb'a magiara, care s'a si premiatu, s'au feritu
pre cátu le-a statu prin putintia a face vorba si de ro-
mani in acelea studii istorice ale loru. Fia si asia cum
se dice; de aici inse totu nu urmédia cá noi se le tre-
cemu cu vederea, ci tocma din contra, urmédia cá se
ne silimu si noi insine a le întregi si a indreptá defectele
loru. Noi nu intielegemu scrierea unei monografii asia,
cá cineva se descria numai stradele, zidurile si bastilele
de care sunt incongiurate, siantiuri sau valluri, poduri,
porti, redute, casematte si alte fortificatiuni strategice,

modulu apararei dupa timpuri si vécuri, cum si alu aprovisionarei in timpu de obsidiune, comand'a si administratiunea interna, ci lectorii voiescu cu totu dreptulu se mai afe, in ce raporturi a statu odinóira poporatiunea cetatiei càtra poporatiunea comuneloru invecinate mai multu sau mai puçinu si viceversa; prin cine au fost aprovisionati locuitorii cetatiei cu tóte mijlócele de traiu pentru ómeni si vite, cine le cara in cetate cerealii, nutretiu, lemne de arsu si de lucru, vite de taiatu si tóte productele animalu, lãna, piei, laptarii, casiarii, cum si o multime nenumerala de obiecte necesarie in cetati, pe care inse le potu avea numai din comunele rurali. Ce s'ar alege din locuitorii cetatiloru fortificate in lipsa de tóte acelea mijlóce ale vietiei? Mai departe ne întrebamu, care o fost influinti'a politica, inca si religiósã morala a cetatiei asupra comuneloru rurali, si daca din aceea nu s'au escatu adesea conflicte grele, chiaru si sangeróse.

Monografi'a Brasiovului. Geografii sasi din primele decade ale acestui vécu au publicatu la loculu seu câte o umbra de monografia a acestei cetati fruntasie din Transilvani'a; inse chiaru si cá umbra ea ar fi meritatu si pãna acum atentiunea nóstra. Dela anulu 1874 adeca tocma de 12 ani se lucrédia la unu planu de a stringe materialu pentru compunerea unei monografii a Brasiovului precum anevoia credemu sè se fia mai vediutu alta asemenea la vre-o cetate din statulu Ungariei. Realizarea acelu planu a intempinatu pãna acum trei pedece din cele mai mari: lips'a de spese, marimea archiveloru acestei cetati impreunata cu disordinea partiei celei mai vechi, apoi lips'a de barbati, cari se fia deprinsi bine in paleografia, cá se póta ceti atãtea feliuri de scrisori cu alfabete diverse si fórte intortocate, se si fia decisi a'si pune in risicu sanatatea si mai alesu ochii, cand este sciutu, cà pulbera si acea specie de rugina sau mucegaiu galbinu de pre documentele seculare sunt fórte periculóse pentru ochi.

In archivele Brasiovului se afla multe documente din câteva vécuri, care cuprindu informatiuni de valóre istorica nu numai despre elementulu sasu-germanu, ci si despre celu romanescu. In Brasiovu s'au tiparitu cele de intai carti romanesci. Acést'a cetate si Sibiiulu au statu cu tierile romanesci si cu domnii loru in relatii dese politice, bune sau rele, totu atãtu pentru istoricu, éra relatiunile comerciali au fost de tóte dilele cu esceptiunea casuriloru de ciurma si de resbóie. Daca dintre romani n'au fost alesi nici-odata in functiuni publice din caus'a privilegieloru sasesci date loru de catre regi si din caus'a religiunei loru persecutate, dara limb'a loru au avutu totu déun'a valóre in acést'a cetate si dela magistratulu (primari'a, municipalitatea) ei nu a lipsitu câte unu translatoru din si in limb'a romana. In timpuri de resbóie turcesci si de resturnaturi interne boieri si domni din Romani'a isi aflau aici refugiu pe dile mai multe sau mai puçine. Chiaru in secolulu nostru Caragea domnulu Munteniei a scapatu la Brasiovu si de aici mai departe de inaintea sabiei turcesci. Alecsandru

Ghic'a in Octobre 1842 s'a retrasu aici dupa detronare in urmarea noteloru Russiei. George Bibescu in Iunie 1848 si Alesandru I. Cusa voda in Februariu 1866 au venitu totu la Brasiovu. Tóte acestea schimbari de domni au lasatu urme scrise si in archivele acestei cetati. Biserica romanésca cu patronulu sf. Nicolae a fostu largita, infrumsetiata si dotata de càtra domni si boieri din Munteni'a si Moldov'a pãna in véculu trecut, cându in urm'a góneloru religióse au pasitu la mijlocu chiaru si o imperatésã a Russiei, in memori'a careia pe frontispiciulu turnului stã la mijlocu intre inscriptiunile slave urmatórea inscriptiune latina, care merita tóta atentiunea:

Pia liberalitate Elisabethae
Petrovnae Monocratricis totius
Russiae Imperatricis invictae
hic sacer locus renovatus est.
Anno 1751.

Membrii multoru familii din cele mai de frunte ale Romaniei pe timpuri de calamitati mari refugiatu incóce aici isi aflara eternulu repausu pentru remasitiile loru paméntesci. La biserica greco romanésca din cetate se afla monumentulu celui din urma barbatu din famili'a domnitorulu Constantin Brancovanu.

In càtu pentru partea romanésca a monografiei Brasiovului onor. domnu dr. Nicolae Popu profesoru si conrectoru la gimnasiulu romanescu a facutu istoriei unu prea bunu servitiu prin publicatiunea sa titulata:

Schitia din istoria Brasiovului cu speciala considerare la romani. Publicata cu ocaziunea adunarei generale a Asociatiunei Transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporulu romanu, tinuta la Brasiovu in 17., 18., 19 Augustu 1883. Form. 8-vo pag. 34.

Acést'a schitia se impartise in vre-o doue sute de exemplarie la membrii adunarei din 1883 si nu ne indoimu ca ori cine isi va fi luatú ostená ca se o citésca cu luare aminte, o va fi pusu cu mare plăcere din màna, éra in spiritulu seu va fi lasatu impresiunea cá si cum iar fi sioptitu cineva: Tine minte amice, ca acolo unde s'au descoperitu documentele citate de dr. N. Popu trebuie sè se afe insutitu mai multe; cà-ci desi in vechime s'a scrisu fórte puçinu, s'au conservatu si mai puçine din cele scrise, dara cându este vorb'a de monografi'a unui municipiu, precumu este alu Brasiovului, cauta se ne avemu inaintea ochiloru nostri sufletesci unu periodu camu pãna la 600 de ani. Apoi éta ca acesta este scopulu noiei întreprinderi puse in lucrare de càtra representatiunea si primari'a Brasiovului, de a scóte din archive si a da la tipariu mai intãiu tóte actele si documentele din câte se crede cà se va putea compune monografi'a acestui municipiu.

Dupa multe incercari si sbuciumari, dupa consultatiunile avute cu renumitii barbati ardeleni si recunoscuti istorici dr. G. D. Teutsch, superintendente alu bisericeii protestante augustane (sasesci) si dr. Eugen de Trauschenfels fostu senatoru in Brasiovu, astadi curatoru primariu bisericescu in Vien'a, fruntasii de aici se de-

cisera a scóte archivele vechi din locurile intunecóse in sale luminóse, denumira unu archivariu cu misiune speciala de a lucra numai in archivele vechi. In a. 1877 representatiunea municipala votà 400 fl. pe anu pentru adunare si publicare de documente istorice. VEDIENDU cã acea suma nici pe departe nu este de ajunsu, cu tóte lipsele mari ale municipiului in a. 1882 se votara câte 600 fl. Intre acestea dlu Friedr. Stenner, archivariulu facú unu cursu de paleografia la Sibiiu. In acelasi timp mai multi profesori sasi dela gimnasiulu mare din Brasiovu, alu caroru studiu era istori'a si filologi'a, s'au pusu si ei cu totadinsulu pe paleografi'a, anume au descifratu diverse tecturi si au combinatu alfabeturi paralele cu celu modernu, de care cele vechi differu, unele fórte multu, altele mai puçinu, dupa vécuri si dupa ómeni; câte unu alfabetu semena cu hieroglifi din Egiptu. Siese profesori sau presentatu in 1879 la primaria cu scopu de a fi angajati la lucrare, ceea ce s'a primitu cu bucuria.

In fine lucrarea se incepù abia in anulu 1880 si continuata cu mijlóce fórte subtiri si intre multe greutati, amicii istorici primira estimpu unu volumu mare intitulatu :

Quellen zur Geschichte der Stadt Kronstadt in Siebenbürgen. Herausgegeben auf Kosten der Stadt Kronstadt von dem mit der Herausgabe beauftragten Ausschuss. Erster Band. Kronstadt. Druck von Römer et Kammer 1886. In Commission bei H. Zeidner. Formatu mare de Lexicon 769 pagine. La calcãiu adaose trei table sau mape, in care s'au reprodu su unele semne ce se numescu de apa, precumu se vedu in cólele de hãrthi'a veche si mai multe fac-simile de scrisori usitate pe la inceputulu vécului alu 16-lea, litere astadi necunoscute, contractiuni si aruncaturi pe de asupra, buna-óra cá si in scrierea cunoscuta la noi sub nume de ciocoiésca, ce sémana in cãtva cu cea turcésca.

Acestu volumu grosu coprinde numai socoteli (ratiocinium, computus, registrum) de venituri si spese, de datorii active si pasive dintre anii 1503 pãna la 1526, reproduse esactu asia precumu s'au aflatu in registre. La acestea se vedu adaose: Unu catalogu de localitati de nume si de persóne; unu glossariu latinescu pentru partile latinesci ale registreloru, a caroru latinitate pe la mai multe locuri este in fricosiata, in cãtu nici cu dictionariu de latinitate barbara din evulu mediu nu te poti ajuta pretotindeni; totu asia si unu glossariu germanu mai alesu pentru aceea parte a limbei, pe care astadi nici germanii nu o mai intielegu fãra ajutoriulu sciintiei limbistice, inca si asia cu destula greutate.

Ar crede cineva la prim'a vedere, cã ce mai valóre istorica potu se aiba asemenea vechituri de socoteli, decãtu dóra a'si indestulá cineva curiositatea. Este prea adevveratu cã nu tóte au valórea istorica, aceea inse câte se afla de valóre sunt de o importantia la care prea puçini au cugetatu pãna acuma. Asia de ex. raporturile comerciali dintre principatele romanesci cu Brasiovulu si numerulu neastepatu de mare alu comerciantiloru din Brasiovu si din districtu asia cumu

fusese acela inainte cu aprópe patru sute de ani, te pune la mirare cu atãtu mai virtosu, cu cãtu din tóta portarea de atunci a comerçului se vede lamuritu, ca acela era multu mai vechiu, mai anterioru anului 1500, óre-sicum inradecinat, fãra care Brasiovulu nici-decum nu ar fi pututu se prosperedie in mesur'a in care i s'a intemplatu acésta. Si se nu uitamu, cá datele din acestu volumu sunt adunate numai din 23 de ani. Spre a invederá si mai bine insemnatatea acestei colectiuni, in altu Nr. vomu reproduce câtevea esemple din trena, éra astadata inchiemu cu observatiunea, ca pre cãndu Brasiovenii aduna materialu pentru monografi'a cetatiei lor, Sibiienii au si publicatu in a. 1880 sub titlu: „Quellen zur Geschichte Siebenbürgens aus sächsischen Archiven.“ Unu volumu totu de ratiocinii de ale Sibiiului si de ale natiunei sasesci; éra de cãtiva ani incóce laboriosulu archivariu Franciscu Zimmermann prepara editiunea unei colectiuni de documente relative la istori'a sasiloru in Transilvania „Urkundenbuch zur Geschichte der Sachsen in Siebenbürgen“. Vedi adeca Sasiu nostrii imitédia mai virtosu pe Elinii vechi, ei voru se traiésca si se'si asigure viéti'a prin istoria. Fórte intieptiesce lucra densii; dóra de aici inainte îi voru mai imita si romanii celu puçinu in fapte atãtu de frumóse si chiaru sublime precumu este si acésta. Numai unu poporu indolentu caruia nu'i pasa de viitoriulu seu, este si mai indiferentu cãtra alu seu trecutu.

(Va urmá).

Academi'a Romãna.

Insciintiare.

Dupa decisiunile luate de Academi'a Romãna in sesiunile de pãna la anulu 1886, concursurile propuse de Academia sunt cele urmatóre:

I. *Premiulu Nasturelu-Herescu* din seri'a B. de 4000 lei, se va decerne, in cursulu sesiunii generale din anulu 1887, unei carti scrise in limb'a romãna cu cãntinutu de ori-ce natura, care se va judeca mai meritorie printre cele publicate dela 1 Ianuarie pãna la 31 Decembre 1886.

II. *Premiulu Statului Heliade Radulescu*, de 5,000 lei, se va decerne in cursulu sesiunii generale din anulu 1887, unei carti scrise in limb'a romãna, cu cãntinutu literariu, care se va judecá mai meritorie printre cele publicate dela 1 Ianuarie 1885 pãna la 31 Decembre 1886.

NB. Concurrentii la aceste premii voru binevoi a trimitte la cancelari'a Academiei Romane in Bucuresci operele lor, cari voru fi in conditiunile de timpu aci insemnate, in câte 12 esemplare, pãna la 31 Decembre 1886.

III. *Marele premiu Nasturelu-Herescu* din seri'a B., in suma 12,000 lei, se va decerne in cursulu sesiunii generale din anulu 1889, unei carti scrise in limb'a romãna, cu cãntinutu de ori-ce natura, care se va judeca mai meritorie printre cele publicate dela 1 Ianuarie 1885 pãna la 31 Decembre 1888.

NB. In privinti'a premiiloru „Nasturelu-Herescu“ se punu in cunosinti'a publicului urmatóarele dispositiuni din codicilulu reposatului intru fericire C. Nasturelu Herescu:

B. Premii pentru opere publicate.

„In totu anulu Societatea Academica Romána va avea a „premia, din veniturile fondului Nasturelu, o carte tiparita „originala, in limb'a romana, care se va „socoti de către Societate ca cea mai buna publicatiune aparuta in cursulu anului.

„Inse aceste premie voru fi de doue specie:

„1. In trei ani consecutivi, dea rëndulu, se va decerne „câte unu premiu de patru mii lei, Nr. 4000 L. n. minimum, „la cea mai buna carte aparuta in cursulu anului espiratu;

„2. Iara in alu patrutea anu se va decerne unu premiu „ficsu de lei 12,000, carele se va numi „Marele premiu „Nasturelu“, operei care va fi judecata ca publicatiunea „de capetenie ce va fi aparutu in cursulu celoru patru ani „precedenti. Acestu premiu nu se va putea decerne unei lucrari, care va fi obtinutu deja unulu dintre premiele anuale, „decátu defalcându dintr'insulu valórea premiului precedentu.

„Operele ce se voru recompensa cu acésta a dóu'a serie „dê premie voru tracta cu preferintia despre materiile urmatóre:

„a) Scrieri serióse de istorie si sciintiele accesorii ale „istoriei, preferindu-se cele atingatóre de istori'a tieriloru „romane;

„b) Scrieri de religiunea ortodoca, de morala practica „si de filosofia;

„c) Scrieri de sciintie politice si de economi'a sociala;

„d) Tractate originale despre sciintiele esacte;

„e) Scrieri enciclopedice, precum dictionare de istorie si „geografie, in cari se intre si istori'a si geografi'a Romaniei; „dictionare generale sau partiale de sciintie esacte, de arti „si meserii, de administratiune si jurisprudentia, si alte asemenea lucrari utile si bine intocmite;

„f) Carti didactice de o valóre insemnata ca metodu si „ca cuprinsu;

„g) Dictionare limbistice in limb'a romanésca, mai alesu „pentru limbile antice si orientale, adeca limb'a latina, elena, „sanscrita, ebraica, araba, turca, slavona vechie si altele;

„h) Publicatiuni si lucrari artistice de o valóre seriósa, „adeca relative la artele plastice, architectura, sculptura, pictura, „gavura si chiar opere musicale serióse, pe cari aceste „tóte Societatea Academica Romána le va putea apretiá atunci „cându isi va intinde activitatea ei si asupra tuturoru materiiloru de Bele-Arti;

„i) Scrieri de pura literatura romana, in prosa si in „versuri, precum poeme, drame si comedii serióse, — mai „alesu subiecte nationale, — si ori-ce alte opere de inalta „literatura. Acestor'a mai cu séma asiu dorí se se acórde „Marele premiu Nasturelu“ cându voru fi judecate cá „avèndu unu meritu cu totulu superioru, spre a se da astufelu „o incurajare mai puternica desvoltarii literaturii nationale“.

La acestea se mai adaoga urmatóarele dispositiuni luate de Societatea Academica:

1. La concursurile acestoru premii se potu presenta si opuri preinnoite in nóue editiuni, cari se voru fi retiparitu in cursulu anului de autori in viétia.

2. Dupa cuprinderea chiaru a testamentului, traductiunile din limbi straine sunt escluse dela concursu; se va face

inse exceptiune pentru acele traductiuni de pe opuri straine clasice, cari:

a) sau prin dificultatile invinse ale unei perfecte reproduceri in versuri romanesci, voru constitui adeverate opuri literare ale limbei romane;

b) sau prin anexarea de elucidari si de note sciintifice cu totulu proprie traductorului, isi voru fi insusitu meritele unoru lucrari originale in limb'a romana.

3. Cartile premiate de Academi'a Romana din alte fonduri ale sale sau cele tiparite din initiativ'a si cu spesele ei nu potu intrá la concursu pentru premiile Nasturelu din seri'a B.

4. Premiile Nasturelu din seri'a B. se potu acórdá nu numai unoru opuri complete, ci si partii unui opu tiparitu in cursulu anului, cu conditiune inse, ca acésta parte se fie de valórea si de intinderea unui volumu si nu de ale unei simple fascióre, (minimum 400 pag. formatu in 8° garmond).

5. Premiarea unei parti a unui opu la unu concursu anualu nu impedita premiarea unei alte parti a aceluasi opu la unu concursu posterioru.

6. Opurile anonime si pseudonime voru putea fi admise la concursulu cartiloru tiparite, ear autorii loru spre a primi premiile acordate, voru trebui se justifice proprietatea loru.

IV. *Premiulu Statului Lazaru*, de 5,000 lei se va decerne in sesiunea generala din anulu 1887 celei mai bune lucrari in limb'a romana asupr'a urmatorului subiectu:

„*Flora descriptiva a unui judetiu din Romania*“ dupa alegerea concurentului.

Manuscrisulu trebuie se cuprindia materie pentru 300—400 pagine de tiparu in 8° garmond.

Terminulu presentarii manuscriseloru la concursu va fi 31 Decembre 1886.

V. *Premiulu Alexandru Ioan Cuza*, de 4,000 lei, se va decerne in sesiunea generala din anulu 1887 celei mai bune disertatiuni in limb'a romana asupra urmatorului subiectu:

„*Istori'a Romaniloru in Daci'a Traiana dela Aurelianu pàna la fundarea principatelor Moldov'a si Tiara-Romanésca*“.

Intinderea operatului va fi de 20 cóle de tipariu in 4° micu sau 8° ordinaru cu litere garmond. Terminulu presentarii manuscriseloru va fi 31 Decembre 1886.

VI. *Premiulu statului Lazaru*, de 5,000 lei, se va decerne in cursulu sesiunii generale din anulu 1888 unei carti scrise in limb'a romana, cu continutu sciintificu, care se va judeca mai meritorie printre cele publicate dela 1 Ianuarie 1886 pàna la 31 Decembre 1887, sau celei mai importante inventiuni sciintifice facute dela 1 Ianuarie 1886 pàna la 31 Decembre 1887.

VII. *Premiulu Statului Heliade-Radulescu*, de 5,000 lei, se va decerne in sesiuni generala din anulu 1888, celei mai bune disertatiuni scrise in limb'a romana asupra urmatorului subiectu:

„*Nunt'a la Romani. Studiu istorico-etnograficu comparativu*“.

Usurile nuptiale trebuescu studiate in varietatile loru dupa tóte provinciile romane, comparându-se cu

cu nunt'a la vechii Romani si la popórele neo-latine pe de o parte, cu nunt'a la vecinii Romaniloru (Slavi, Unguri, Greci, Albanesi) pe de alta, de unde se reésa apoi dela sine o conclusiune istorico-etnografica.

Manuscrisulu va trebui se cuprinda materie pentru 200—300 pagine de tiparu in 8° garmondu.

Terminulu presintarii manuscriseloru la concursu va fi pàna la 31 Decembre 1887.

VIII. *Premiulu Statului Lazaru*, de 5,000 lei se va decerne in sesiunea generala din anulu 1889 celei mai bune lucrari in limb'a romana asupra urmatorului subiectu :

„*Studiulu vinuriloru din Romania din punctulu de vedere economicu si ala compositiunii loru chimice*“.

Manuscrisulu va trebui sa cuprinda materie pentru circa 300 pagine de tiparu in 8° garmondu.

Terminulu presentarii manuscriseloru la concursu va fi pàna la 31 Decembre 1888.

IX. *Premiulu Asociatiunii Craiovene pentru desvoltarea invetiementului publicu* in suma de lei 1,500 se va decerne, in sesiunea generala din anulu 1887, celei mai bune carti didactice in limb'a romana din câte se voru fi tiparitu dela 1 Ianuarie 1883 pàna la 31 Decembre 1886. Acésta data este si terminulu extremu alu depunerii la cancelaria Academiei, in 12 esemplare, a cartiloru propuse pentru concursu.

X. Conformu decisiunei luate in sesiunea anului 1886, se publica concursu pentru cea mai buna traductiune din :

M. Tullii Ciceronis De officiis liber I. cu conditiunile urmatóre:

1. Traductiunea va fi intr'o limba romanésca câtu se póte de curata si de eleganta, cautàndu a se reproduce in traducere calitatile autorului tradusu.

Traducatorii sunt datori a da note critice asupr'a diferiteloru lectiuni ale locuriloru obscure din tecstu, cum si note esplicative asupra terminiloru tehnici si numelóru proprii cari vinu in textulu autorului.

2. Manuscriptele venite mai tardiu de 31 Decembre 1886, nu se voru lua in consideratiune.

3. Manuscriptele se voru censura si judecá de sectiunea literara, care va propune premiulu destinatu pentru aceste lucrari.

4. Manuscriptele nepremiate se voru pastra in arhivulu Academiei pèna se voru reclama de autorii loru, ale caroru nume remànu necunoscute, fiindu-ca plicurile ce le voru cuprinde nu se voru deschide.

5. Premiulu pentru cea mai buna traducere de 20 pagine (dupa editiunile stereotipe ale lui Tauchnitz din Lipsca) va fi de lei 120.

6. Celu ce va obtinea premiulu, ca celu mai bunu traducatoriu alu partii insemnate mai susu, va fi insarcinatu de Academia a face traductiunea scrierii intregi, cu premiulu ficsatu de lei 120, pentru fie-care 20 pagine, scrise dupa editiunea de mai susu citata, fara ca pentru acésta se se escluda consultarea altoru editiuni, in lucrarea traductiunii.

7. Traducatorulu astfelu insarcinatu de academia va fi datoriu a urma lucrarea cu aceeași diligentia, esactitate, eleganta si puritate de limba cu care a facutu si prob'a premiata. Elu va fi datoriu a da pre fie-care anu câte 200 pagine de traducere din editiunea luata de norma.

8. Traductiunea se va esamina de sectiunea literara a Academiei si, aflàndu-se conforma conditiuniloru de mai susu, se va da la tipariu, eara traducatorului se va raspunde remuneratiunea cuvenita. La casu inse cându traductiunea n'aru coresponde conditiuniloru stabilite, ea se va tramite autorului cu observatiunile facute de sectiunea literara si cu invitatiune de a o emenda.

9. Cându traducatorulu, din ori ce cauza, n'ar mai continua lucrarea, atunci se va publicá din nou concursu de proba, in conditiunile de mai susu.

10. Autorulu clasicu, care trece peste 500 pagine, se va imparti intre mai multi concurenti ce voru escela la concursu.

11. Tiparirea autorului tradusu se va face de Academia in 1000 esemplare, formatu in octavu ordinaru, cu litere garmondu si pre hàrtie alba curata, dupa unu modelu alesu de Academia. Formatulu adoptatu, literele si hàrtia aprobate voru servi pentru toti autorii tradusi si tipariti cu speșele Academiei. Pretiulu unui esemplariu scosu la vèndiare se va defige in raportu cu speșele facute cu traducerea si tiparirea lui, asia ca din vèndierea primei editiuni se easa si se se incaseze cu procentele loru toti banii versati cu acésta editiune.

12. Traducatorii opereloru premiate de academie sunt liberi a scóte o a dou'a editiune din traductiunea facuta de dinsii; inse numai dupa trecerea intàiei editiuni facuta de Academia ei remanu proprietari pre traductiunile loru.

13. Cându Academi'a va afla de cuviintia a face o nóua traductiune din unu autoru deja tradusu si publicatu cu speșele ei, ea va fi libera a procede la acésta, fara ca intaiulu traducatoriu se aiba dreptulu de a se opune.

NB. Manuscrisele relative la premiile de sub Nrii IV V, VII, VIII si X se voru presentá anonime, purtandu o devisa, care va fi reproducu pe unu plicu sigilatu continèndu numele concurentului.

Academi'a isi reserva dreptulu de a tipari in publicatiunile sale lucrările ce se voru premiá.

Premiile se voru da autoriloru numai dupa tiparirea lucrariloru premiate.

Nr. 161/1886.

Procesu verbale

alu comitetului asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, luat in siedinti'a dela 18 Maiu n. 1886.

Presiedinte: Iacobu Bolog'a, vice-presiedinte. Membrii presenti: B. P. Harsianu, P. Cosm'a, E. Macellariu, Dr. Il. Puscariu, C. Stezar, I. Popescu, I. V. Russu, Z. Boiu, I. St. Siulutiu, E. Brote cassariu.

Secretariu: Dr. D. P. Barcianu.

Nr. 31. Cassariulu asociatiunei presenta raçiociniulu despre averea asociatiunei transilvane pentru literatur'a ro-

mana si cultur'a poporului român, si despre fundatiunile ei pe anul 1885 (Nr. Eh. 141/1886).

— Se predau unei comisiuni compuse din membrii: C. Stezariu, B. P. Harsianu si Z. Boiu pentru revisiune, censurare si raportare in una din sedintiele proxime.

Nr. 32. Cassariulu asociatiunei aduce la cunocintia, ca incepandu cu anul 1886, a pusu in lucrare o noua contabilitate si unu nou modu de raçiocinii la cass'a asociatiunei; despre rezultate va raportá la timpulul seu.

— Spre sciintia.

Nr. 33. Cassariulu aduce la cunoscintia, ca prin comunicatulu onoratului oficiu pentru competentele erariale, de dato 15 Aprilie sau retrimisu fasiunile facute despre averea asociatiunei, cu indrumarea cá ele sè se reastérna la unu terminu preclusivu, dupa-ce se voru fi conformatu cu indrumarile cuprinse in sententi'a inaltei curti administrative financiare din 13 Februarie 1886. Nr. 4215 ex. 1885, prin care totodata se nimicesce atátu decisiunea directiunei reg. u. financiare de sub Nr. 32726/1884, càtu si intrég'a, procedura anterióra, in caus'a mesurarei tacsei de ecuivalentu (Nr. 138/1886).

— Comitetulu decide:

a) Pentru prezentarea fasiunei conformate indrumarilor cuprinse in sententi'a inaltei curti administrative financiare, sè se cèra dela onoratulu oficiu pentru competentele erariale o prelungire de terminu pana la 1 Iulie a. c.

b) Cassariulu se pregatésca pàna la acestu terminu fasiunile dupa indrumarile cuprinse in sententi'a amintita asia, cá ele se póta trece si prin sedinti'a comitetului, inainte de a fi espedate.

c) Avèndu in vedere, ca intrég'a procedura de pàna acumu, cu privire la impunerea tacsei de ecuivalentu prin sententi'a amintita mai susu s'a nimicitu, ear comitetulu a fostu necesitatu a plati, ca tacsa de ecuivalentu sum'a de 1023 fl. 94 cr., acèsta suma sè se ceara indereptu dela onoratulu inspectoratu de dare, dimpreuna cu cametele de 5%.

Nr. 34. Cassariulu, ca inspectoru alu realitatilor asociatiunei, arata ca a facutu la timpulul seu dispositiunile necesare pentru desiertarea cuartireloru din edificiulu asociatiunei pentru a se putea incepe lucrarile de reparaturi stabilite de comitetu; ca a primitu dela chiriasi inapoi mobilele folosite in cuartirele inchiriate afara de o canapea, pentru care a primitu pretiu de bani in suma de 12 fl. v. a. administrati cassei si ca a facutu la timpu aratare la inspectorulu de dare despre intèmplat'a desiertare a cuartireloru, pentru stergerea contributiei dupa chirii, pe timpulul càtu cuartirele nu voru fi inchiriate.

— Servesce spre sciintia.

Nr. 35. Cassariulu arata, ca fiindu a se executá la edificiulu de reparatu lucrari, cari pàna la 1 Augustu nu voru fi terminate, comitetulu se dispuna dela ce terminu incolo sè se inchirieze cuartirele de nou.

— Comitetulu dispune a se inchiria cuartirele cu 1 Septembrie eventualu cu 1 Octomvrie a. c. Modalitatea se lasa in buna chibsueala a cassariului ca inspectorulu realitatiloru, care daca va fi trebuintia va cere la timpulul seu si parerea comitetului.

Nr. 36. Cassariulu asociatiunei arata, ca fondulu pusu pàna acumu la dispositiune pentru zidirea scólei de fete, precum si colectele incurse pentru acestu scopu fiindu secate, ear pe de alta parte fiindu a se plati architectului o parte din rat'a a 7-a, rat'a 8-a intréga, si avèndu a se retinea sum'a de cautiune, tóte la olalta in suma de aprópe 14000 fl., mai departe fiindu trebuintia, pentru esecutarea reparaturiloru la cas'a asociatiunei, de suma de 7000 fl. v. a. cere imputernicire dela comitetu pentru facerea unui imprumutu la fondulu asociatiunei prin vinderea de efecte.

— Comitetulu decide:

a) Sum'a de 7000 fl. v. a. pentru reparaturi sè se acopere prin vèndiarea de valori.

b) Sum'a receruta pentru platirea ratelor architectului sè se procure prin vèndiarea de efecte ale fondului asociatiunei si sè se țina in evidentia ca imprumutu datu scólei de fete.

Nr. 37. Fatia de acestu conclusu membrulu B. P. Harsianu, cere a i se trece la procesulu verbalu alu sedintiei urmatórea parere: „Consideràndu ca prin adunarile generale s'au votatu numai 40000 fl. in scopulu edificarei scólei; consideràndu cá pàna acumu s'au spesatu cu 6000 fl. mai multu preste sum'a votata de adunarile generale, consideràndu ca prin acele sume, precumu si prin sum'a de 28,715 fl. 29 cr., spesata cu cumperarea casei dela Góbel et cons. fondulu asociatiunei este aprópe de secatu, — nu me potu invol ca in scopulu edificarei scólei de fetie sè se mai dea alte sume din fondulu asociatiunei, sub nici unu titlu, pentruca la casu contrariu aru fi necesitata asociatiunea a denega ajutórele si stipendiile, de cari s'au impartasitu pàna acuma tinerimea lipsita de ajutóre.

— Trecerea acestei pareri la protocolu se admite.

Nr. 38. Cassariulu asociatiunei, cu provocare la conclusulu comitetului de dato 25 Martie 1886 pentru a arata daca sunt economii din bugetulu anului 1885 pentru crearea unui eventualu ajutoriu in bani, in favorulu lui Ilie Cismasiu stud. jur. in anulu alu IV-lea la academi'a din Sibiu, arata ca economii se afla numai la positiunea menita pentru spese neprevedute.

— Comitetulu decide a se da studintelui in drepturi. Ilie Cismasiu unu ajutoriu de 60 fl. v. a. din crutiariile facute in bugetulu anului 1885 la positiunea pentru spese neprevedute.

Nr. 39. Membrulu comitetului P. Cosm'a presenta raportulu seu in caus'a asigurarei dreptului de servitute alu asociatiunei, asupra casei din Fagarasiu Nr. 588 in urm'a insarcinarii primite la 20 Noemvrie 1885.

Din acestu raportu se vede ca imputernicitulu asociatiunei membrulu P. Cosm'a a incercatu pe cale pacínica a esoperá asigurarea dreptului de servitute alu asociatiunei asupra casei Nr. 588 din Fagarasiu, foste a reposatului advocatu Ioanu Roman, carele prin contractulu seu de donatiune pentru casulu de mórte, de dto 25 Octomvrie 1885 p. 5 si-a esprimat dorinti'a, cá din venitul casei donate nevastei sale, eredii veduvei sale, dupa mórtea dènzei, in fie-care anu se administredie la asociatiunea transilvana câte 600 fl. v. a. cu scopulu de a se forma din aceste sume o fundatiune cu numele donatoriului, pentru sprijinirea respândirei industriei si comerçului,

dorintia, pre care si dóm'n'a Zinc'a Romanu, in punctulu 9 alu aceluasi contractu s'a obligatu a o implini. — Încercările aceste inse, de a obține invoirea veduvei pentru intabularea dreptului de servitute, a indatorirei ereditilor dênsei, ca dupa achitarea pretensiunii dela „Bodenkreditanstalt“ din Vien'a, intabulate pe aceea realitate, in fiecare anu sè se administre la cass'a asociatiunei sum'a de 600 fl. pentru scopulu indicatu mai susu, n'a avutu resultatu, declarându Dóm'n'a Zinc'a Romanu, ca in form'a propusa nu pôte implini dorinti'a asociatiunei, de óre ce n'ar voi se fie marginita in dreptulu ei de libera dispunere asupr'a casei. Pe de alta parte inse a adausu, ca la timpulu seu dên's'a va ingrijii inca mai bine, decâtu o ar face asociatiunea insasi, pentru esecutarea dorintiei reposatului ei sotiu.

Totu odata imputernicitulu asociatiunei, din motivulu cá fiindu acum directoru alu institutului de creditu si economii „Albina“, nu mai are facultatea de a porta procese, se róga a fi dispensatu de reprezentarea asociatiunei in afaceri de procesu (Nr. exhbt 150/1886).

— Luându-se spre sciintia abdicerea plenipotentiei din partea membrului P. Cosm'a, comitetulu decide a întreprinde pasii legali pentru asigurarea dreptului asociatiunei, ear pentru facerea acestoru pasi se imputernicesce membrulu comitetului avocatulu B. P. Harsianu*).

Nr. 40. Domnii Basiliu Groze si Danila Sãnjon din Maieru presenta prin adres'a de dto 25 Februarie 1886 primita la comitetu la 24 Aprilie a. c. o parie a testamentului reposatului Gregoriu Hangea din Maier, fostu c. r. cancelistu in pensiune, cu datulu 21 Februarie a. c. si unu codicilu la acestu testamentu, in puterea carora din remasulu reposatului se lasa in administratiunea asociatiunei transilvane, sum'a de 1000 fl. v. a. depusi in cass'a de pastrare „Auror'a“ din Nasaudu pentru infintiarea unui fondu de stipendii cu numele „Gregoriu Hangea“ dupa mórtea sotiei sale, si 50 fl. v. a. in favorulu academieii romane de drepturi. Cátu pentru cèsta din urma suma inse in codicilu dispune ca ea sè se folosésca cá unu micu temeiu la infintiarea unei reuniuni romane de sodali, sau de industrie preste totu, sau sè se dea cá ajutoriu unei asemenea reuniuni esistente, dupa cum comitetulu asociatiunei va afla mai cu cale. In privinti'a manipularii fundatiunei de 1000 fl. se dau instructiuni detaliate in actulu

*) Punctele din amintit'a invoire pentru casu de mórte sunt:

Nr. 5. Dorinti'a mea ferbinte fatia cu nevasta mea e, ca la casulu de mórte alu ei (alu nevastei mele): sè se transpuna prin eredele, respective prin eredi ce si-i va denumi ea in modu liberu, din venitul casei ce se afla in Fagarasiu sub Nr. 558 in totu anulu celu puçin 600 fl. siese sute florini v. a. „Asociatiunei transilvane pentru literatur'a si cultur'a poporului român“ pentru infintiarea unei fundatiuni pe numele meu cu scopu de a se înainta la romani fara deosebire de confesiune industri'a si comerçiu.

Nr. 6. Timpulu platirei sumei stabilite spre scopulu fundatiunei in sensulu celoru de sub Nr. 5. se va începe numai dupa depurarea totala a pretensiunii institutului de creditu fonciar (Boden-Credit-Anstalt).

Nr. 9. De alta parte eu, nevast'a lui Ioan Roman nascuta Zinc'a Cepesiu primescu cu caldurósa multiamita darulu de mai susu facutu de sotiuulu meu Ioan Romanu si promitu totodata se satisfac ferbintei dorintie esprimata de iubituulu meu sotiu.

Not'a Redactiunei.

fundationalu, cuprinsu in testamentulu amintitu mai sus. (Nr. exh. 143/1886).

— Spre placuta sciintia cu aceea, ca sum'a de 1000 fl. depusi la cassa de pastrare „Auror'a“ sè se vicleze, avèndu a se plati veduvei, pe cátu timpu va fi in viétia, dela cass'a institutului „Auror'a“ numai interesele dupa acelu capitalu.

Nr. 41. Dl Dionisiu Romanu, cand. de advocatu in Mediasiu cu privire la legatulu de 100 fl. incassatu si trimisu asociatiunei din remasulu dupa Todoru Moldovanu Bucsi'a din Mediasiu, cere trimiterea unei plenipotentie speciale pentru a putea da la pertractarea de ereditate declaratiune despre primirea legatului din partea asociatiunei (Nr. exhb. 125/1886).

— Comitetulu decide a-i se trimite o cvitantia, timbrata in regula, despre sum'a de 100 fl. primita dela Dl D. Romanu, cá imputernicitulu asociatiunei in afacere.

Nr. 42. Magistratulu orasienescu cu provocare la cererea comitetului de dto 3 Aprilie, pentru permisiune de a esecuta reparaturile trebuincióse la casa din strad'a Morii Nr. 8, comunica cu datulu de 28 Aprilie incuviintiarea esecutarii reparaturiloru (Nr. exh. 146/1886).

— Spre sciintia.

Nr. 43. Aronu Radu, calfa de caltiunariu in Orastie, si Dimitrie Muntiu, din Rehau, studentu in a VII cl. la gimnasiulu r. u. de statu din Sibiu, ceru câte unu ajutoriu in bani pentru perfectionare in meseri'a sa, celu dintâiu, celu din urma pentru continuarea studiiloru (Nr. esh. 74 si 115/1886).

— Ne fiindu in bugetu sume disponibile pentru ajutore, cereriloru nu se pôte satisface.

Nr. 44. Societatea „Transilvani'a“ din Bucuresci, trimite pentru ajutorarea eleviloru meseriasi sum'a de 200 fl. v. a. cerèndu ca pâna la alta dispositiune conferiri de ajutore noue se nu se faca (Nr. exhbt 116/1886).

— Spre sciintia adevèrindu-se primirea sumei la cassa.

Nr. 45. Dl Petru Oprisiu din Timisiór'a se róga pentru trimiterea gratuita a organului Asociatiunei „Transilvani'a“ dela inceputulu aparerei ei, pâna la 1883 pentru bibliotec'a sotietatii române de lectura din Timisiór'a. (Numerulu exht. 134/1886).

— Se acórda trimiterea gratuita câte unui esemplariu din organulu asociatiunei de pe anii trecuti in cátu sunt esemplare prisositoare.

Nr. 46. Directiunea bancei gen. de asiguratiune mutuala „Transilvani'a“ insciintiédia ca la sortirea obligatiuniloru fondului de intemeiare s'a trasu obligatiunea Nr. 1,555, care aflându-se in posesiunea asociatiunei, se va rescumperá in 1 Augustu a. c. (Nr. exbt. 144/1886).

— Spre sciintia, avèndu cassariulu a incassá la timpulu seu sum'a de rescumperare dela cass'a bancei „Transilvani'a“.

Nr. 47. Se aduce la cunosciintia trecerea din viétia a membrului fundatoru alu asociatiunei Alecsandru Nedelcu din Budapest'a (Nr. exht. 152/1886).

— Spre sciintia, avèndu se aduce acést'a la cunosciintia adunarei generale.

Nr. 48. S'au trimisu si primitu la cass'a asociat. dela:

1. Andreiu Voda din M. Armenis 5 fl. tacs'a pro 1886.

2. Dr. Ludovic Mehesiu, Mehadi'a 3 fl. 50 cr., tacs'a de inscriere cá membru alu asociatiunei si tacs'a pe 1/2 anu.

3. Iacob Lugosianu, protopopu gr. cath. in Turd'a tacsá pro 1886 cu 5 fl.

4. Dr. V. Lucaciu, parochu in Sisiesci 25 fl. cá a II-a rata din tacs'a de membru fundatoru alu asociatiunei. (Numerulu exht. 114, 121 si 153/1886).

— Spre sciintia, adéverindu-se primirea sumelor. Membrulu nou Dr. Ludovic Mehesiu se va supune aprobarei adunarei generale.

Nr. 49. Sigmundu Ferderber, comerciantu in Sibiiu, ofera pentru cumperare pentru colecti'a mijlóceloru de inventiamentu ale scólei de fete, o colectiune de minerale pentru pretiulu de 150 fl. v. a. (Nr. exht. 156/1886).

— Spre sciintia.

Sibiiu, d. u. s.

Iacobu Bolog'a m. p.   Dr. D. P. Barcianu m. p.
Vice-pres.   secretariu.

Autenticarea acestui procesu verbalu se increde dloru Harsianu, Cosm'a, Dr. Puscariu.

Sa cetitu si autenticatu Sibiiu, 24 Maiu 1886

Dr. H. Puscariu m. p.   P. Cosm'a m. p.

Scól'a superióra de fetitie din Sibiiu.

(Continuare din Nr. 9—10.)

La apelulu comitetului „Asociatiunii transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu“ de a contribui mijlóce banesci intru infintiarea si sustinerea scólei superióre de fetitie cu internatu, au mai respunsu:

Transportu din Nr. 9—10 : 6073 fl. 93 cr., în obligatiuni 200 fl., 932 fl. 43 cr. in libele de depuneri.

Prin list'a nr. 58. (colectanta Sidoni'a Majoru in Lugosiu): Victoru Mihályi, episcopu in Lugosiu 25 fl.; unu pelerinu din Lugosiu 5 fl.; Andreiu Liviu 2 fl.; Petru Popu 2 fl.; Teodoru Papu, prop. mare 2 fl.; Alesandru Olariu, majoru 1 fl.; Stefanu Antonescu 1 fl.; N. N. 1 fl.; Dr. Majoru, medicu 1 fl.; Katarin'a Stoia 1 fl.; Sidoni'a Majoru 1 fl.; Mihail de Stoica, c. r. locotenent 1 fl.; Simeonu Tamasiu, protopopu 1 fl.; unu óre cine 1 fl.; Sidoni'a Majoru 5 fl., toti din Lugosiu. Sum'a listei 50 fl.

Prin list'a nr. 24. (colectantu dnulu Simionu Calutiu, advocatu in Dieso Szt. Marton): Vasilie Moldovanu, presied. forului orfanalu in Boziasiu 10 fl.; Daniil de Tamasiu, parochu in Deagu 5 fl.; Nicolae Popu, economu in Bobohalma 5 fl.; Iacobu Macaveiu, preotu in D. Szt. Marton 3 fl.; Moise Bartolomeu, notariu cercualu in Lascudu 1 fl.; Dionisiu Boreriu, cooperatoru gr. cat. in Veltiu 1 fl.; Ioane Moldovanu, notariu cercualu in Veltiu 1 fl.; Isabel'a Todoranu, protopopeasa in Cetate de balta 3 fl.; Nicolae Todoranu, protopopu gr. or. in Cetate de balta 2 fl.; Ioanu Popu, preotu rom. in Abusiu 1 fl.; André Petrits, proprietaru in D. Szt. Marton 1 fl.; Romulu Boilla, in D. Szt. Marton 4 fl.; Ioanu Fodoreanu, paroch gr. or. in Pauceá, 1 fl.; Ioane Trifanu, docente pensionatu in Cerghidulu mare 50 cr.; Emiliu Popu, economu in Bobohalma 2 fl.; Simionu Ciuchina, economu in

D. Szt. Marton 1 fl.; Timoteu Circa, comerciantu in D. Szt. Marton 2 fl.; Petru Nirasteanu, preotu in Ernotu 3 fl.; Simionu Calutiu, advocatu in D. Szt. Marton 2 fl. Sum'a listei 48 fl. 25 cr.

Au mai incursu dela reuniunea romana de cántari din Sibiiu 54 fl. 66 cr.

Prin list'a nr. 53. (colectantu dnulu Andreiu Medanu, proprietariu in Stomcut'a mare): Andreiu Medanu, proprietariu 5 fl.; Nicolau Nilvanu, advocatu 3 fl.; Ludovicu Manu, farmacistu 2 fl.; Victoru Marcu, candidatu de advocatu 1 fl. toti din Stomcut'a mare; Ioanu Balintu, proprietariu in Miresiu mare 2 fl.; Elia Popu, invetiatoriu in Stomcut'a mare 1 fl.; Petru Dragosiu 3 fl.; V. Buda 50 cr.; A. Szabo 1 fl.; I. Belbe 1 fl.; Beniaminu Buda 50 cr.; Petru Pintye 50 cr.; Ieremia Ratiu 1 fl.; Georgiu Miculu 1 fl.; Atanasiu Cotoþea 1 fl.; Teodoru Blaga, invetiatoriu 50 cr. Sum'a listei 24 fl.

Prin list'a nr. 62. (colectantu dnulu Vasilie Rosiescu, protopresbiteru in Cluju): Vasilie Rosiescu, protopresbiteru in Cluju 10 fl.; Vasilie Almasianu, advocatu in Cluju 1 fl.; Ilie Lungu, parochu in Sebisielu mare 2 fl.; Gavrilu Condoru, parochu in Calata mare 1 fl.; Nicolae Prigoana, parochu in Muntele mare 1 fl.; Ioanu Ghicu, invetiatoriu in Marisielu 20 cr.; George Petroviciu, covrigariu in Clusiu 5 fl.; Nicolau Ciurcu, proprietariu 2 fl.; George Lucaciu, comerciantu 1 fl.; Dionisiu Olariu, proprietariu 20 cr.; Simionu Oatisiu, orologeriu 10 cr.; George Ioanoviciu, comerciantu 20 cr.; Sigismundu Tom'a, servitoriu la judecatori'a cercuala 10 cr.; Ilie Capusianu, proprietariu 10 cr.; Pantilemonu Popu, ñileriu 20 cr.; Aurelu Isacu, advocatu 1 fl.; Elisa Isacu, 1 fl. toti din Cluju; Iuliu Herbay, jur. absolvatu in Deva 1 fl.; Victor Cupsi'a, juristu 50 cr.; I. Bobesiu, oficialu 1 fl.; Corneliu Rosiescu, medicinistu 50 cr.; Petru Redeanu, lucratoriu la calea ferata 30 cr.; Iliana Roþca 10 cr.; Maria Luca 10 cr.; Ioanu Mateiu, sodalu de morariu 12 cr.; Veduv'a Maria Giurutianu 10 cr.; Augustinu Moto, masinistu 1 fl.; Teodoru Nicora, negutiatoriu 50 cr.; Dimitriu Crisianu, dileriu 10 cr.; Teodoru Zlati, gradinariu 10 cr.; Nicolau Papu, proprietariu 50 cr. toti din Cluju. Sum'a listei 32 fl. 02 cr.

Prin list'a nr. 155. (colectantu dnulu Dr. H. Puscariu, protosincelu in Sibiiu): Ioan Bobesiu, preotu 3 fl.; Ana N. Borza, preoteasa 1 fl.; Maria I. Jordanu Cloaje 1 fl.; Iuonu Cloaje, sen. pres. com. parochialu 10 fl.; Nicolae Bratilescu, sen. jude 50 cr.; Ioanu Opre Halmagiu 50 cr.; Ioanu Stanciu Coca 30 cr.; Nicol. Nicol. Bratilescu 50 cr.; Nicol. Nicol. Cloaje 50 cr.; Ioan Costantinescu 50 cr.; Marcu Costantinescu 40 cr.; Marcu N. Costantinescu 30 cr.; Nicolae Costantinescu 30 cr.; Vasilie Cloaje 50 cr.; Jordanu Cloaje jun. 50 cr.; Tom'a Costea 50 cr.; Radu Istrate comerciante 1 fl.; Ioanu Cloaje 1 fl.; Ioanu Poppa 1 fl.; Ioanu Stoia Bobesiu, comerciantu 50 cr.; Nicolae Bobesiu, invetiatoriu 20 cr.; Stoia Pataravu, comerciantu 50 cr.; Iohann Bartmes, birtasiu 2 fl.; Ioanu Bratilescu, comerciantu 50 cr.; Constantinu Popoviciu, comerciantu 50 cr.; Ioanu Jordanu Cloaje, comerciantu 2 fl.; Veduv'a Maria Voicu Cloaje 50 cr., toti din Boitia. Sum'a listei 30 fl.

Prin list'a nr. 157. (colectantu dnulu Dr. H. Puscariu, protosincelu in Sibiiu): Maria Ioachim Munteanu, preoteasa

2 fl.; Ioana I. Rebeaga, proprietara 1 fl.; Maria I. Voicu, proprietara 1 fl.; Ioana I. Tristinu, proprietara 1 fl.; Catharina Siuleru, birtasia 1 fl.; Ioachim Munteanu, parochu 2 fl. toti din Gurariului. Sum'a listei 8 fl.

Prin list'a nr. 159. (colectantu dnulu Dr. Il. Puscariu, protosincelu in Sibiiu): Pantaleonu Lucutia, c. r. capitanu 3 fl.; Iacobu Bacea, c. r. capitanu 2 fl.; Simonu Popoviciu, preotu militaru 2 fl. toti din Sibiiu. Sum'a listei 7 fl.

Prin list'a nr. 158. (colectantu dnulu Dr. Il. Puscariu; protosincelu in Sibiiu): Ioan Candea, protopresbiteru 4 fl.; Mihailu Candea, parochu 1 fl.; Ioachim Bacilla, directoru scolariu 1 fl.; Ioanu Cocosiu, invetiatoriu 40 cr.; Ana Ilinca n. Preda, comercianta 1 fl.; Vasile Sebesianu, economu 15 cr.; Ioanu Popa, morariu 15 cr.; Fülöp Ferencz, birtasiu 20 cr.; Ana N. Preda, comercianta 1 fl.; Ioanu Mera, invetiatoriu 1 fl.; Comanu, notariu 50 cr.; Savu Berghia, primariu 1 fl.; Vasile Candea, colectoru 40 cr.; Ioanu Vladu, economu 20 cr.; Atanasiu Sebesianu, economu 20 cr.; Gligore Ranga, casariu 1 fl.; Nicolae Moise, vornicu 40 cr.; Ioanu Badila, economu 20 cr.; Gligore Chialda, economu 20 cr.; Anton Goschlenu, birtasiu 40 cr.; Gendarmii din Avrighu 80 cr.; Vasiliu Maximu, parochu 1 fl.; Dr. Comsia, medicu 1 fl.; Nicolae Moldovanu, gendarmu 1 fl. toti din Avrighu; Ioanu Ghiurca, invetiatoriu in Colunu 50 cr.; Andreiu Sava, invetiatoriu in Feldioara 20 cr.; Ioanu Voda, invetiatoriu in Sebesiu de susu 40 cr.; Victoru Vulcanu Visteanulu, teologu in Vistea sup. 50 cr.; Ioanu Intiu, teologu in Persani 50 cr.; Ioanu Barsanu, teologu in Becleanu 20 cr.; Davidu Chindea, teologu in Sinca noua 20 cr. Sum'a listei 18 fl. 70 cr.

A mai contribuitu in urm'a apelului dnulu capitanu c. r. in pensiune Mateiu Barsanu din Becleanu 1 fl.

Comun'a bisericeasca gr.-cath. din Ceanulu mare de campie in bucate, care vendienduse in piati'a Turdii, s'a trimisu prin dnulu protopopu Lugosianu suma capatata prin asemnare postala de 4 fl.

Prin list'a nr. 25. (colectantu Ioanu Ratiu, protopresbiteru in Hatiegu): Ioanu Ratiu, protopresbiteru 3 fl.; M. Boteanu, advocatu 2 fl.; Lotti Munteanu, n. Dragomiru, propriet. 5 fl.; Sofia Peovits, proprietara 2 fl.; B. Popovits, comerciantu 6 fl.; The (necetibil) Nicolae, comerciantu 1 fl.; Teodoru Popesi, propriet. 1 fl.; Teodoru Fagarasiu, propr. si talpariu 2 fl.; Teodoru Doboii, proprietariu si arendatoru 2 fl.; Ioane Baci, comerciantu 1 fl.; Ioanu Ianza, vicariu 5 fl. toti din Hatiegu. Sum'a listei 30 fl.

Prin list'a nr. 192. (colectantu Ioanu Filipanu, protopopu in Buza): Ioanu Filipanu, protopopu in Buza 1 fl.; Otilia prunca 20 cr.; Antoniu Moldovanu, parochu in F. Lacu 1 fl.; An'a Moldovanu, preoteasa 1 fl.; Susana Muresianu, preoteasa in Szász Zsomboru 1 fl.; Ana F. N. P. Filipanu, preoteasa in Ujfalu 1 fl.; Anania Hosszu, preotu in Tietiu 1 fl.; Iuliana Anca, preoteasa 1 fl.; Ioanu Buxbaum, preotu in Sz. Miklos 50 cr.; Gregoriu Moldovanu, docente in Sant-Micleus 50 cr.; Vasiliu Gramma, invetiatoriu com. in Manicu 50 cr.; Amalia Papiu, preoteasa in Intiu 50 cr.; Aurelia Ioanu preoteasa in Mateiu 50 cr. Sum'a listei 9 fl. 70 cr.

Prin list'a nr. 107. (colectantu Vas. Sarkadi, notariu in Criscioru): Paulu Popu, subjude regiu in Vaskut 2 fl.; Petru Bogdanu, in Criscioru 2 fl.; Nicolae Chisiu, in Criscioru 2 fl.; Hortensia Sarkadi n. Farcasiu, profesoritia in Beiusiu 1 fl.; Ioanu Groza, preotu in Criscioru 1 fl.; Ana Bogdanu, invetiatoritia in Criscioru 1 fl.; Saveta Bogdanu, in Criscioru 50 cr.; Anutia Bogdanu, in Criscioru 50 cr.; Iustinu Bogdanu, preotu in Criscioru 1 fl.; Rosalia Costinu n. Bogdanu, preoteasa in Criscioru 50 cr.; Luca Nemesiu, jude comunalu in Criscioru 1 fl.; Vasile Sarkadi, not. in Criscioru 1 fl. 50 cr. Sum'a listei 14 fl.

Au mai contribuitu diletantii romani din Sibiiu, (Doamnele Silvi'a P. Barcianu, Aureli'a Piposiu n. Rosiescu. Dsiórele: Maria Rosiescu, Otilia Piposiu, Aureli'a Mihu, Minerva de Herbay. Domnii: Virg. Onitiu, Victoru Em. Tordasianu, Isaia Popa, Pavelu Oprisia, Iulianu Popescu, Cornelu G. Aiseru, Vasile Gamulea) din representatiunea loru tinuta in 2/14 Maiu 1886, 23 fl. 89 cr.

Prin list'a nr. 223. (colect. Mateiu Pop Grideanu jude de tabla in pensiune in Muresiu-Osorheiu): Iulia Francu, 10 fl.; Andreiu Francu, jude de tabla 10 fl.; A. Stoica, jude de tabla 5 fl.; Petru Piposiu, jude de tabla 5 fl.; Servianu Popoviciu, jude de tabla 5 fl.; Ioanu Cergedi, jude de tabla 5 fl.; Iosifu Popu, jude de tabla 5 fl.; Ioanu Mezei, jude de tabla 1 fl.; Basiliu Hossu, protopopu 5 fl.; Nicolau Moldovanu, jude de trib. 1 fl.; Daniil Fogarasi, jude de trib. 1 fl.; Demetriu Fogarasi, negutiatoriu 3 fl.; Demetriu Meieru, negutiatoriu 1 fl.; M. Albonu, negutiatoriu 1 fl.; Lazar Pepelovits, negutiatoriu 1 fl.; M. Popu Grideanu, jude de tabla in pensiune 5 fl. toti din Muresiu-Osorheiu. Sum'a listei 64 fl.

Sum'a totala 6493 fl. 15 cr., 200 fl. obligatiuni 932 fl. 43 cr. libelu de depuneri.

Comitetulu Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului român.

Bibliografia.

Se mai afla de vendiare si se potu avea prin librari'a Wilh. Krafft in Sibiiu cu pretiuri fixe:

— Georgie Lazaru si scól'a romana memoriu de P. Poenariu si G. Sion membrii ai academiei. Bucuresci 1871. 40 cr.

— Memorialulu reprezentantiloru alegatoriloru romani adunati la Sibiiu in a. 1881 publicatu in patru limbi, pretiulu in fiacare limba 1 fl.

— Actele conferintiei electorale a reprezentantiloru alegatoriloru romani, tinuta in Iuniu 1884. 50 cr.

— Raportulu lui Avramu Iancu despre faptele bellice din a. 1848/9 40 cr. v. a.

— Raporturile prefectiloru Simionu Balintu ai I. Axente Severu din anulu 1848/9. Pretiulu 40 cr.

— Istori'a regimentului II. granitariu romanescu din Transilvani'a de G. B. 40 cr. v. a.

— Dictionariu unguurescu-romanescu de G. Baritiu 41 cóle tiparite 3 fl. v. a.